

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI

TÜRK İSLAM SANATLARI TARİHİ BİLİM DALI

**KÜTAHYA VAHİT PAŞA YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİNDE
BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ EBRÛLU CİTLER**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

AHMED SALİH YÜKSEL

BURSA-2025

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANA BİLİM DALI

TÜRK İSLAM SANATLARI TARİHİ BİLİM DALI

**KÜTAHYA VAHİT PAŞA YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİNDE
BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ EBRÛLU CİLTLER**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ahmed Salih YÜKSEL

Danışman

PROF. DR. Hicabi GÜLGEN

BURSA – 2025

TEZ ONAY SAYFASI

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Türk İslam Sanatları Tarihi Bilim Dalı'nda
702222036 numaralı Ahmed Salih Yüksel'in hazırladığı "Kütahya Vahit Paşa Yazma
Eserler Kütüphanesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Ebrûlu Ciltler" konulu Yüksek Lisans
ile ilgili tez savunma sınavı, .../...../ 2025 günü saatleri arasında yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının
.....(başarılı / başarısız) olduğuna
..... (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Hicabi GÜLGEN

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi İlhami

ORUÇOĞLU

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Semra Güler

MERCAN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

...../...../ 2025

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 26/05/2025

Tez Başlığı / Konusu: Kütahya Vahit Paşa Yazma Eserler Kütüphanesinde Bulunan Osmanlı Dönemi Ebrûlu Ciltler

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 135 sayfalık kısmına ilişkin, 26/05/2025 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %7 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

26/05/2025

Adı Soyadı:	AHMED SALİH YÜKSEL
Öğrenci No:	702222036
Anabilim Dalı:	İslam Tarihi ve Sanatları
Programı:	Türk İslam Sanatları Tarihi
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora

Danışman
Prof. Dr. Hicabi GÜLGEN

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kütahya Vahit Paşa Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan Osmanlı Dönemi Ebrûlu Ciltler" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

26/05/2025

Adı Soyadı: Ahmed Salih Yüksel
Öğrenci No: 702222036
Anabilim Dalı: İslam Tarihi ve Sanatları
Programı: Türk İslam Sanatları Tarihi
Statüsü: Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar adı soyadı	Ahmed Salih YÜKSEL
Üniversite	Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim dalı	İslam Tarihi ve Sanatları
Bilim dalı	Türk İslam Sanatları Tarihi
Tezin niteliği	<i>Yüksek Lisans</i>
Mezuniyet tarihi	/...../2025
Tez danışmanı	Prof. Dr. Hicabi GÜLGEN

KÜTAHYA VAHİT PAŞA YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ EBRÛLU CİLTLER

Bu çalışmanın amacı Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan Osmanlı Dönemine ait yazmalardaki ebrûların tarihi, çeşidi, yapım tekniği, malzeme ve renkleri bakımından incelenmesi ve böylece yapıldıkları dönemin Ebrû tarihi bakımından ele alınmasını içermektedir. Bunun için Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi'nde bulunan Osmanlı Dönemine ait 3355 yazma eser içerisinde 72 adet yazma eser çalışmamıza uygunluğu bakımından tespit edilmiştir. Tespit edilen Ebrûlu yazmaların da dönem ve üslup özelliklerinin belirlenmesine çalışılmış 2 bölüm, bir değerlendirme ve sonuç bölümü yazılarak konu nihayetlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Ebrû Sanatı, Ebrû Tarihi, Yazma Eser, Vahîd Paşa Kütüphanesi, Kitap Sanatları*

ABSTRACT

Name & surname	Ahmed Salih YÜKSEL
University	Bursa Uludağ University
Institute	Institute of Social Sciences
Field	Islamic History and Arts
Subfield	History of Turkish Islamic Arts
Degree awarded	Master
Date of degree awarded	/...../2025
Supervisor	Prof. Dr. Hicabi GULGEN

OTTOMAN PERIOD MARBLED VOLUMES IN KUTAHYA VAHİT PASHA MANUSCRIPT LIBRARY

The aim of this study is to examine the marbling in the manuscripts belonging to the Ottoman Period in Kütahya Vahîd Paşa Manuscript Library in terms of their history, types, production techniques, materials and colours, and thus to discuss the period in which they were made in terms of the history of marbling. For this purpose, 72 manuscripts among the 3355 manuscripts belonging to the Ottoman Period in Kütahya Vahîd Paşa Library were identified in terms of their suitability for our study. The period and style characteristics of the identified manuscripts with marbling were tried to be determined and the subject was finalised by writing 2 chapters, an evaluation and a conclusion chapter.

Keywords: *Ebrû Art, History of Ebrû, Manuscript, Vahîd Pasha Library, Book Arts*

ÖNSÖZ

Türk-İslam sanatları denildiğinde akla gelen hüsn-i hat, tezhip, minyatür ve çini gibi sanatlar, sanatkârları tarafından icra edildikten sonra eserlerine atmış oldukları imzalar sayesinde günümüzde ayrıntılı şekilde incelenme olanağına sahip olmuştur. Ancak ebrû sanatı, bu sanatların yanında daha çok sanatçısının imzası olmadan icra edilmiş ve günümüze ulaşan örneklerinde kim tarafından ne zaman yapıldığına dair bilgilere ulaşmak daha zor olmuştur.

Günümüzde ebrû sanatı, diğer geleneksel sanatlar kadar revaçta olmasına rağmen geçmişinin aydınlatılması bu sanat için büyük önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle, Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi'nde yer alan Osmanlı dönemi ebrûlu ciltler araştırmamızın temelini oluşturmuştur. Yapmış olduğumuz bu çalışmanın ebrû tarihi açısından istifadeli bir çalışma olmasını temenni ederiz.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans sürecimde ilmi birikimi, rehberliği ve kıymetli yönlendirmeleriyle yolumu aydınlatan muhterem danışmanım Prof. Dr. Hicabi Gülgen'e, aynı şekilde bilgi ve tecrübeleriyle çalışmama katkı sunan, desteklerini her daim hissettiren değerli hocalarım Doç. Dr. Semra Mercan ve Dr. Öğr. Üyesi İlhami Oruçoglu'na, araştırmalarım sırasında tüm imkânlarını seferber eden Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi Müdürü Sayın Musa Öncel'e, süreçte imkanlarını sonuna kadar kullanma olanağına sahip olduğum İSAM kütüphanesi ve personeline, her daim sabır, anlayış ve sevgisiyle en büyük destekçim olan muhtereme eşim Meryem Yüksel'e ve varlığıyla bana umut ve neşe kaynağı olan sevgili oğlum Furkan Selim Yüksel'e, eğitim hayatım boyunca fedakârlıklarını esirgemeyen, hayır dualarıyla yolumu açan canım annem Müsemma Yüksel, fedâkar babam Feryaz Yüksel'e ve sağlığını şükürle idrak ettiğim dedem Muammer Seven'e, bu süreçte akademik, maddi ve manevi desteğiyle yanımda olan kıymetli ağabeyim Ali Said Yüksel'e ve sevgili kardeşim Abdülhamid Yüksel'e, her soruma sabırla cevap vererek destek olan, kıymetli arkadaşlarım Ahmet Selim Demiryürek ve Mustafa Asa'ya, zorlu anlarda dualarıyla bana güç veren, yanımda olduklarını her daim hissettiren kıymetli aile fertlerime, bu süreçte Rahmet-i Rahmân'a kavuşan anneannem, babannem ve dedeme kalbimin en derininden şükran ve minnetlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	i
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
A. MEHMET EMİN VAHİD PAŞA VE KÜTÜPHANESİ	1
1. Mehmet Emin Vahîd Paşa'nın Hayatı	1
2. Mehmet Emin Vahîd Paşa Kütüphanesi	3
B. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ	4
C. ARAŞTIRMADA KULLANILAN METOD VE YÖNTEM	5
D. ARAŞTIRMANIN KAYNAKLARI	7
E. EBRÛ SANATI	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
KLASİK BATTAL VE BATTAL TEMELLİ EBRÛLARIN KATALOĞU	12
A. TARZ-I KADİM VE SERPME BATTAL KATALOĞU	13

B. ŞAL EBRÛ KATALOĞU	30
C. BÜLBÜL YUVASI EBRÛ KATALOĞU	43
D. GELGİT EBRÛ KATALOĞU	48
E. TARAKLI EBRÛ KATALOĞU	52
F. KAPLAN GÖZ EBRÛ KATALOĞU	54

İKİNCİ BÖLÜM

HATİB VE ÇİÇEKLİ EBRÛLARIN KATALOĞU	55
A. HATİP EBRÛ KATALOĞU	56
B. ÇİÇEKLİ EBRÛ KATALOĞU.....	74
DEĞERLENDİRME	86
SONUÇ	90
KAYNAKÇA	92
RESİM ve FOTOĞRAFLAR	94

KISALTMALAR

bkz. Bakınız

C. Cilt

H. Hicri

M. Milâdi

ed. Editör

Foto. Fotoğraf

hzl. Hazırlayan

Kat. Katalog

No. Numara

S. Sayı

s. Sayfa

T.C. Türkiye Cumhuriyeti

TDV Türkiye Diyanet Vakfı

U.Ü. Uludağ Üniversitesi

vd. Ve diğerleri

vb. Ve benzeri

yy Yüzyıl

YEK. Yazma Eserler Koleksiyonu

GİRİŞ

A. MEHMET EMİN VAHİT PAŞA VE KÜTÜPHANESİ

1. Mehmet Emin Vahîd Paşa'nın Hayatı

Asıl adı Mehmet olan Paşa'nın mahlas olarak Vahîd ismini kullandığı bilinmektedir. Kütüphanesinde kullandığı mühründe “Vahîd-i Asr olan Seyyid Mehmet” ibaresi bulunmaktadır.¹ Mührü altında yer alan Emin ibaresinin ise el yazısıyla eklenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Doğum tarihi net olarak bilinmeyen Mehmet Efendi Kilislidir. Kütüphane kitabesinden hareketle babasının Ali Ağaoğlu Osman Efendi olduğu anlaşılmaktadır. Annesi Mahperi Hanımla İstanbul'a geldikten sonra annesi İstanbul'da bulunan saray baltacısı Osman Hulûsi ismindeki kişi ile evlenmiştir. Mehmed Emin Vahîd Efendi, H. 19 Şevvâl 1226 / M. 6 Kasım 1811 tarihli vakıf belgesinde kendisini “es-Seyyid Mehmed Emin Vahîd Efendi ibni'l-merhûm es-Seyyid el-Hâc Ömer Efendi” olarak tanıtmıştır.²

Mehmet Emin Vahîd Efendi iyi bir eğitimden sonra devlet hizmetine maliye kaleminde başlamıştır. Burada ilerleme kaydedemeyeceğini anlayınca Zecriye Muhassılı³ akabinde de Zecriye başkatibi ve muhassılı görevlerini ifa etmiştir. 1806 yılında mevkufatçı⁴ olarak elçilikçe Fransa'ya gönderilmiştir.

Fransa dönüşü 1809 yılının Ekim ayında sebebi bilinmeyen bazı hallerden dolayı Kütahya'ya mecburi ikamete tabi tutulmuş ve bir buçuk yıl Kütahya'da yaşadktan sonra serbest bırakılmıştır.

Kütahya Sürgünü son bulduktan sonra 1811'de tophane nazırlığı, 1812'de tersane eminliği görevinde bulunurken 1814 yılında kendisine vezirlik rütbesi tevdi edilmiştir. 1816'da Hanya mutasarrıflığı görevini üstlenmiş 1820 yılında vezirlik rütbesi kaldırılıp Sakız Adası'na sürgün edilmiş aradan geçen bir sene sonunda vezirlik rütbesi tekrar tevdi edilmiştir. Mehmet Paşa, Sakız Adası'na ayrıca muhafız olarak da tayin edilmiştir. 1821

¹ Ali Çelik, *Kütahya Vahîd Paşa İl Halk Kütüphanesi ve Temel İslam Bilimleri ile İlgili Bazı Yazma Eserler*, (Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1/1, 2020), s.16.

² kutahya.gov.tr, Erişim:29.12.2024.

³ Atilla Çetin, *Mehmet Emin Vahîd Paşa*, (Diyanet İslam Ansiklopedisi), s.468

⁴ Mevkufat adı altında toplanan kaçak, resmi, boşalmış tımar ve vakıf gelirleri ile geleneksel vergilerden savaş için ayrılan para işleriyle uğraşan görevli kişi., www.nedirnedemek.com, 12.2024.

yılında cereyan eden Sakız Adası olayları sırasında Mahrukî Ali Paşa'ya gerekli yardımı yapmamakla suçlanan Vahîd Paşa görevinden istifa etmiştir. Bu esnada vezirliği tekrar elinden alınan Paşa, Alaiye'ye sürülmüştür. 1824 yılında vezirlik makamına üçüncü defa getirilen Paşa'nın bir sonraki görev yeri Halep olmuş burada valilik görevini ifa etmiştir. İki sene Halep valiliği vazifesini yürüttükten sonra ihmalkarlık gösterdiği ileri sürülerek vezirlik rütbesi tekrar sökülen Mehmet Paşa bu sefer Konya'ya sürülmüştür. Oradan Bursa'ya nakledilirken aynı yıl dördüncü ve son defa vezir tayin edilerek eski İstanbul muhafızı olarak Çanakkale civarına gönderilmiştir.

1828 yılında Bosna valiliği görevi için yola revan olan Paşa, 14 Ağustos 1828⁵ yılında bu göreve giderken Çanakkale'de ruhunu Rahman'a teslim etmiş, Ezine ilçesi Geyikli Köyü'ne defnedilmiştir. Ömrünü devlet hizmetine adayıp sürgünlerle mücadele ederek geçiren Mehmet Emin Vahîd Paşa hünerli, dirayetli, marifet sahibi, şair ve ilim sahibi bir zat olarak anılmış olsa da aynı zamanda geçimsiz, fazla gururlu, bencil ve cimri bir kişi olarak adından bahsedilmiştir. Kütahya'ya kurmuş olduğu kütüphane ile ardından hayırla yad edilecek büyük bir eser bırakmıştır.

21 yıllık devlet hizmetinin yanında önemli eserler kaleme almış bir edebiyat adamıdır. Yazmış olduğu eserler şu şekilde sıralanabilir⁶;

1. *Sefâretnâme-i Fransa*
2. *Şerhi Kaside-i Dimatiyye*
3. *Minhâcu'-Rumât*
4. *Risâle-i Vahîd Efendi*
5. *Tarih-i Vak'ayi-i Cezîre-i Sakız*

⁵ Atilla Çetin, *Mehmet Emin Vahîd Paşa*, (Diyanet İslam Ansiklopedisi), s.468.

⁶ Atilla Çetin, *Mehmet Emin Vahîd Paşa*, (Diyanet İslam Ansiklopedisi), s.469.

2. Mehmet Emin Vahîd Paşa Kütüphanesi

Kütahya'nın merkezinde günümüzde Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi olarak andığımız kütüphaneyi 1809 yılında Kütahya'ya sürgün edildiği süre zarfında talebelerin ve ulamanın kitap bulmakta ki sıkıntısını gidermek için yaptırmıştır.

Tophane-i Amire nazırı iken kütüphanenin Vakfiyesini düzenlemiş, Kütahya Ulu Cami ya da bir diğer adıyla Kütahya Yıldırım Beyazıt Camii son cemaat yerinde bir odada yer alan kütüphaneye zengin vakıflar tahsis ederek çeşitli hizmetlerin yanında bakımının da rahatlıkla yapılmasına vesile olmuştur. Kendine has servetinden 12000 esedi kuruş verirken Gökçimen mahallesi Söğütlü değirmen gelirini de kütüphane için vakfetmiştir. Kütüphane için Ulu Cami son cemaat yerinde yer alan odanın girişinde halen mevcut olan manzum kitabesi şöyledir: (Resim 1, 1.1)

Kâmûs-ı 'ilm ü 'irfân sâbık re'îs-i zî-şân

Ya'ni Vahîd-i devrân 'allâme-i zamâne

Misbâh-ı dîn ü devlet mişkât-ı bezm-i re'fet

Dav'i sirâc-ı himmet bir fazıl-ı yegâne

Muhtârı 'âkilânın burhânı fâzılânın

Mirsâdı vâsılânın her tavrı 'âkilâne

Kıldı o zât-ı vâlâ dârü'l-kitâb inşâ

Koydı fûnûn-ı şetta lütf itdi tâlibâne

Tahrîr olundı 'aynı nazmü'l-leâl târîh

Cûd-ı Vahîd Efendi yapdı kitâbhâne ⁷ H.1227 (M.1812)

⁷ Semra Güler, *Kütahya Ulu Cami'nin Hüsn-i hat Yazıları*, (Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2021), s. 275.

İlim ve irfan sözlüğü, önceki saygıdeğer reis (lider):

Yani zamanın eşsiz kişisi, çağın allamesi (bilgini),

Din ve devletin ışığı, şefkat meclisinin kandili,

Himmet meşalesinin sahibi, eşsiz bir fazıl (erdemli kişi).

Akıllıların seçkini, fazilet sahiplerinin delili:

Hedefe varanların kılavuzu, her tavrı akıllıca.

O yüce zat bir kütüphane inşa etti,

Çeşitli ilimleri koydu ve talebelere lütufta bulundu.

Aynî'nin "Nazmu'l-Le'âl" (İnci Dizisi) tarihine kaydedildi:

Vahîd Efendi'nin cömertliğiyle kütüphane yapıldı. **Sene M.1812**

B. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI VE ÖNEMİ

Sanat, “yapmak, etmek” manalarına gelen Arapça kökeni صنع olan, çoğul olarak sınaat ve sanayi kelimeleri buradan türeyip zanaat kelimesi olarak günümüze ulaşmıştır. Geçmişten günümüze kadar ulaşmış olan zanaat; yapılan tekrarlar neticesinde kazanılan tecrübe ile gelen bir işi ifade ederken, sanat ise el becerisinin yanında duyguların, estetik kaygıların da işin içine girerek kullanıldığı bir denklemdir. Bu bağlamda sanatkâr ile zanaatkar arasında farklılıklar oluşmuştur. Her sanatkâr bir zanaatkardır ancak her zanaatkar bir sanatkâr değildir.

Geçmişten günümüze gelmiş olan tüm sanat ve sanat dallarının bir sanatkarı vardır ancak Ebrû gibi Türk İslam Sanatını icra eden dönemin sanatkarları bu alanı bir sanat olarak değil zanaat olarak gördükleri için yaptıkları ve ortaya koydukları eserlere tarih ve imza gibi dönemi ve yapan sanatkarı belirlemede kullandığımız yöntemleri koymamışlardır. Bu da günümüze ulaşan tarihi eserlerin kime ait olduğunu, ne zaman icra ettiğini muallak ve karanlık bırakmıştır.

Araştırmamızın konusu bilinmeyen bu yönleri anlayabilmek için günümüzde müzelerde, özel koleksiyonlarda ve yazma eser kütüphanelerinde bulunan Ebrû örneklerinden, bizlere ebrû sanatının kökeni ve tarihlendirilmesi hususunda sınırlı da olsa bilgiler edinebilmektir. Yapmış olduğumuz çalışmanın amacı ise tarih içerisinde yapılmış

ebrûların kim tarafından, ne zaman yapıldığına dair kanıt veya delil bularak literatüre kazandırabilmektir.

Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan ebrûlu ciltler incelenerek ebrû tarihine katkısı olması adına renk, çeşit, teknik, malzeme ve üslup özelliklerine bakılarak değerlendirmeler yapılmış, ebrûlar üzerinde yer alan tarih ve imzalardan yola çıkılarak dönem tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi Vahîd Paşa koleksiyonu içerisinde yapılan literatür araştırması sonucunda, bu koleksiyon içerisinde yer alan ebrû kaplı ciltlerin daha önceden çalışmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç neticesinde bu koleksiyonun çalışması ebrû tarihi açısından büyük önem arz etmektedir.

Çalışmamızın amaçlarından birisi de Kütahya ve çevresinde yapılacak olan başka çalışmalara vesile olmak, farklı illerde yer alan yazma eserlerin incelenmesini sağlamak ve ebrû tarihine katkı sağlayabilecek çalışmaların yapılarak bu muammanın giderilmesine vesile olmaktır.

C. ARAŞTIRMADA KULLANILAN METOD VE YÖNTEM

Yapmış olduğumuz tezin mahiyetini ve içeriğini belirlemek adına gerekli izinler alındıktan sonra Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi'nde yer alan Vahîd Paşa koleksiyonu içerisinde bulunan 3355 yazma eser 12.233 nadir matbu eser toplamda 15.588 adet eserin tamamı, taranmış görsellerden incelenerek 563 ebrûlu eser belirlenmiştir. Tespit edilen 563 ebrû ciltli eserlerin yıpranmış, renkleri solmuş ve tekrara düşmüş olanları analiz edilemediği için bu eserler tez çalışma kapmasına dahil edilmemiştir. Analizimiz içerisinde yer alan ebrûlu ciltlerin 22 adedinin üzerinde yazı, tarih veya imza tespit edilmiştir. Bu tespit edilen her detay tarafımızca incelenmiş, okunamayan kısımlar yardım alınarak çözümleme yapılmıştır. Bu çözümleme neticesinde bu ebrûlar çalışmamızda değerlendirilmiştir. Yaptığımız incelemeler ışığında yazma eserlerde kullanılan ebrûların tarihi, çeşidi, yapım tekniği, malzeme ve renkleri bakımından çalışma gerçekleştirilmiştir. Katalog çalışmasında kullanılan fotoğraflar çalışmamızın son kısmında fotoğraflar başlığı altında numaralandırılarak ilgili kataloğa atıf yapılmıştır. Kütüphanenin resimleri ise şahsım tarafından çekilmiştir.

İncelenen eserlerin katalog bilgileri T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'na bağlı portal.yek.gov.tr internet sitesinden ve incelemede bulunduğumuz kütüphanenin dijital evraklarından faydalanılarak kullanılmıştır. Dijital kayıtların yetersiz kaldığı ve bazı tutarsızlıkların varlığı tespit edildiği zamanlarda eserler Kütahya'da yer alan YEK'e gidilerek somut bir şekilde incelenmiş ve kayıt altına alınmıştır.

Yapılan bu incelemeler dışında literatür analizi taraması yapılarak Vahîd Paşa koleksiyonunun ve Vahîd Paşa YEK ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bunun için Kütahya, Bursa, İstanbul'da bulunan araştırma kütüphaneleri ile yazma eser kütüphaneleri, erişime açık tez ve makalelerden fayda sağlanmıştır. Araştırmamıza konu olan Mehmet Emin Vahîd Paşa'nın hayatı, şahsiyeti ve eserleri ile kurmuş olduğu kütüphanenin kitabesinden bahsedilmiştir. Bu minvalde Vahîd Paşa koleksiyonunda yer alan ebrûlu ciltler incelenmiştir.

Araştırmamıza konu olan koleksiyona ismini veren Mehmet Emin Vahîd Paşa'nın hayatı, vakfiyesi, istifadeye sunulan kitapların bulunduğu Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi hakkındaki bilgilere giriş kısmında yer verilmiştir. Araştırmamıza eklemiş olduğumuz ebrû tanımı ve tarihi ile günümüze ebrûnun ulaşmasına vesile olan ebr cuların hayatlarına kısaca değinilerek araştırmacılara kolaylık sağlanmıştır.

Tez çalışmamız, iki bölümden oluşmakladır. Bölümler ebrû  eşitleri gözetilerek iki katalog halinde hazırlanmıştır. Bu bölümlerde yazma eserlerin demirbaş numarası, eserin adı, müellifi, yazım tarihi, fotoğraf numarası ve ebrûlu k ğıtların sanatsal özellikleri üzerinde çalışılmıştır. Birinci bölümde, klasik battal ve battal temelli ebrûlar incelenmiştir. Ebrû sanatının ilk dönemlerinden günümüze kadar gelişim göstererek varlığını sürdüren battal ebr sunda boyalar fırça yardımı ile su yüzeyine atılmakta ve genellikle de oluşan desenlere müdahale edilmemektedir. Battal ebrûsu üzerine biz yardımı ile gelgit, şal, bülbül yuvası, tarak yardımıyla da taraklı ebrû, kaplan göz  eşitleri yapılmaktadır. Bu ebrûlarda temelde battal ebrû yapısıyla başlangıç gösterdiği için birinci bölümde ele alınmıştır. İkinci bölümde hatip ve  i ekli ebrûlar incelenmiştir. Battal ebrûsu üzerine biz yardımı ile boya damlatılıp yine biz yardımı ile hatip ya da  i ek  eşitleri yapılmaktadır. Batılılaşma ile Türk ebrû sanatı realizme kaymış, böylece  i ekli ebrûlar ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla gelenek bozulmuştur. Ebrû ustalarının teknik

bakımdan geliştirmesiyle daha ileri tarihlerde ortaya çıkan diğeri ebrû türleri de ikinci bölümde yer almıştır.

D. ARAşTIRMANIN KAYNAKLARI

Tezin ana kaynağı Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi'nde yer alan Vahîd Paşa Koleksiyonu'ndaki eserlerden oluşmaktadır. Koleksiyonda yer alan yazma eserlerin tümü incelenmiştir. Bu araştırma, Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan Osmanlı dönemi ebrûlu ciltleri sanat tarihi, malzeme bilimi ve teknik açısından ele almak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, kütüphane envanter kayıtları, yazma eser katalogları, sanat tarihi kaynakları ve ebrû sanatı üzerine yapılan akademik çalışmalar temel referans olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın temel kaynağını, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nın dijital katalogları ve Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki yazma eserler oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında, kütüphane envanterinde kayıtlı eserler arasından 72 adet ebrûlu cilt araştırmamızda yer almıştır. Eserlerin detaylı katalog bilgileri, portal.yek.gov.tr adresinde yer alan dijital veri tabanından ve kütüphane içerisindeki fiziksel kataloglardan temin edilmiştir.

Kütüphane envanter kayıtlarının yanı sıra, eserlerin incelenmesinde sanat tarihi ve ebrû sanatı alanında yapılmış bilimsel çalışmalar, tezler ve akademik makaleler de değeriendirilmiştir. Özellikle Necmeddin Okyay ve talebesi Mustafa Düzgünman gibi ebrû sanatının önde gelen isimleri adına yazılmış, Muin Nusen Eriş'e ait *Mustafa Esad Düzgünman ve Ebrû*, Ahmed Yüksel  zemre'ye ait hatırat şeklinde yazılan *Üsküdar'da Bir Attar Dükkanı*, Mehmet Budak tarafından kaleme alınan *Sanatla geçen bir  m r Hazerfen Necmeddin Okyay* adlı eserler, konumuzdan bağımsız ancak temelinde ebrû olan *Ebrû Tekniğinin Bilim Ve Sanattaki Yansımalarının Bir Değeriendirmesi*, *Unesco Dünya Kültürel Miras Listesinde Yer Alan Geleneksel Türk Ebrû Sanatı'nda Yeni Yorumlar* gibi makaleler ve *Kastamonu Y.E.K. bulunan 17. yy ait ebrûlu yazmalar*, *İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi'ndeki ebrûlu ciltler*, *Millet Yazma Eser Kütüphanesi Feyzullah Efendi Koleksiyonu ebrûlu ciltleri*, *Dr. Rıfka Kamil Urgan Çankırı Ar.Mer. bulunan ebrû ciltli defter ve kitaplar*, *Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi kemaneş kolleksiyonu yazma eserlerde ebrûlu ciltler* gibi bir çok tez çalışmaları üzerinden literatür

taraması gerçekleştirilmiş, Osmanlı ciltçiliğinde ebrûnun yeri ve teknik detayları ile ilgili Edirne Selimiye Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki eksik parçalı ciltlerde tezyinat tamamlaması ve onarım, Edirne Selimiye Y.E.K geometrik tezyinatlı ciltler gibi ciltlerin ebrûnun tarihi gelişimine katkısı hakkında bilimsel araştırmalar kaynak olarak kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan yöntemlerin doğruluğunu sağlamak ve mukayese yapabilmek adına, Bursa, İstanbul ve Kütahya'da bulunan çeşitli yazma eser ve araştırma kütüphanelerinde mevcut literatüre de başvurulmuştur. Özellikle Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eser Kütüphanesi, Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphanesi, İSAM (İslam Araştırmaları Merkezi) Kütüphanesi gibi kütüphanelerde bulunan Osmanlı dönemi ebrûlu ciltler üzerine yapılmış önceki çalışmalar (tez, makale vb.) incelenerek, YEK dijital veri tabanından katalog bilgilerinin doğruluğu desteklenmiştir. Ebrû sanatının tarihî gelişimi ve Osmanlı cilt sanatındaki yeri ile ilgili akademik kaynaklar arasında ise, Müstakimzade Süleyman Saadettin Efendi'nin *Tuhfe-i Hattâtin* adlı eseri önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nin *ebrû* maddesi ve ebrû sanatı üzerine yazılmış akademik tezler ve makaleler de çalışmanın teorik altyapısını destekleyen kaynaklar arasında yer almıştır. Araştırmada kullanılan yöntemler açısından, literatür taraması, görsel analiz uygulanmıştır. Sonuç olarak, bu çalışma Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi koleksiyonundaki ebrûlu ciltlerin sistematik bir şekilde kataloglanması, tarihî süreç içerisindeki konumunun belirlenmesi ve Osmanlı cilt sanatında ebrû kullanımının anlaşılmasına katkı sağlaması açısından açığı kapatmayı hedeflenmiştir.

E. EBRÛ SANATI

İslam dünyasında 8. yy da başlayan kâğıt imalatı ile bilim dalları ve sanat gibi çeşitli alanlarda bir devrim meydana gelmiştir. Kâğıdın imal edilmesi ile birçok alanda kâğıt süslemeciliği başlamıştır. Türk Süsleme sanatlarından olan ebrû, “Türk mermer kâğıdı”, “papier marbre”, “marbled paper”, “marmor papier”, “varakat-ül mücezza” sözcükleri⁸ ile kullanılarak damar desenlerine ve mermer şekline atıfta bulunulmuştur.

İslam bezemeciliğinde ebrû; kitre, kola, denizkadayıfı, makarna suyu, tuz, şeker, nişasta, un, ayva çekirdeği⁹ gibi maddelerle yoğunlaştırılmış suya toprak oksit boyalar başta olmak üzere yağlı boya, çivit boyası, lök boyası, guaş boyası gibi suya renk verecek maddelerin sığır ödü, koyun ödü¹⁰, kalkan balığı ödü¹¹ ile ayarlanarak gül dalına bağlanmış atkılarının fırça haline getirilmesi ile boyaların bu fırça yardımıyla yoğun suya serpilerek meydana gelen desenlerin kağıda transfer edilmesi ile oluşan bir sanattır.

Ebrû kelimesi Çağatayca’da “ruba yüzü, kürk kabı gibi hareli, dalgalı” anlamlarına gelen ebre kelimesine dayanmaktadır¹². Kâğıt üzerindeki görüntüsü kaşa benzetildiği için Ebrû kelimesinin isim olarak bilhassa verildiği kabul edilse de XX. asrın başlarında daha ahenkli söylenişinden dolayı¹³ veya galat olarak da ebrû kelimesinin kullanıldığından da bahsedilebilir.¹⁴

Ebrûculuğu anlatan en eski yazma Risale-i Tertibi Ebrû adlı 1608 tarihli bir risaledir.¹⁵ Bu risaleden yola çıkarak tarihte ismine ulaşılan en eski Ebrûcu Şebek lakaplı Mehmet Efendi’dir. Ebrûnun 20. yy başlarına kadar zanaat olarak kalmasının sebebi de burada yatmaktadır. Genellikle İslam bezemeciliğinde hat ve cilt sanatlarının yan kolu gibi kullanılmış, elyazması kitapların ciltlerinde, kapak ile kitabı birbirine bağlayan yan kâğıt olarak, eski murakkaların içindeki hat yazılarının etrafında pervaz olarak, bazı kıta

⁸ Gülseren Sönmez, *Gelenekselden Günümüze Ebrû*, (İnkılap Yayınları, 2007), s.13.

⁹ Gülseren Sönmez, *Gelenekselden Günümüze Ebrû*, (İnkılap Yayınları, 2007), s.13.

¹⁰ M. Esiner Özen, *Türk Cild Sanatı*, (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007), s.29.

¹¹ Erol Özbilen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Adab-ı Osmaniyye*, (İz Yayıncılık, 2010), s.573.

¹² Hicabi Gülgen, *Türk Ebrû Tarihinde Ustalar ve Üslup Değişimi* (Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Uludağ Üniversitesi basım evi müdürlüğü, 2016) C.25, S.1, s.154.

¹³ Ömer Faruk Dere, *Devlet-i Aliye’den Günümüze Ebrû Sanatı*, (İnkılap Yayınları, 2011), s.15.

¹⁴ Hicabi Gülgen, *Türk Ebrû Tarihinde Ustalar ve Üslup Değişimi* (Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Uludağ Üniversitesi basım evi müdürlüğü, 2016) C.25, S.1, s.154.

¹⁵ M. Uğur Derman, *Gecikmiş bir Vaad*, (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basım evi, 1999.), s.373.

yazılarında zemin olarak¹⁶ devlet belgelerinde ve resmi yazışmalarda da zemin olarak kullanılmaya başlanmıştır.¹⁷ Bu kullanım şekillerinden dolayı da ebrû sanatkarları eserlerine imza atmamış ve yapılan ebrûların kime ait olduğu bilinmemiştir. Ebrûcuların imza atmamış olması kendilerini zanaatkar olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır.

Tertib-i Risale-i Ebri'de Şebek Mehmet Efendi'den bahsedilmiştir. Fazla malumata sahip olmadığı Şebek Mehmet Efendi'nin bilinen en eski ebrû ustası¹⁸ olması da buraya dayanmaktadır.

Mehmet Efendi'den sonra bilinen en eski Ebrûcu Büyük Ayasofya Camii'nde hatiplikle vazifeli Hatip Mehmet Efendi'dir. Hatip ebrûsunun mucidi olan bu zat-ı muhterem Müstakimzade Süleyman Saadettin Efendi'nin Tuhfe-i Hattâtın adlı kaynak eserinde kendisinden pîr-u fânî¹⁹ diye bahsedilmesinden hareketle vefat tarihi olan Nisan 1773 yıllarında çok yaşlı olduğu kanaati oluşmaktadır.

Ardından Özbekler Tekkesi Şeyhi Şeyh Sadık Efendi gelmektedir. Dergâhta bulunan kitabeden hareketle Temmuz 1846 yılında vefat ettiği anlaşılmaktadır.

Şeyh Sadık Efendi'nin 1829 yılında Özbekler Tekkesi'nde doğan oğlu Ethem Efendi, almış olduğu dersler neticesinde Çağatayca, Arapça, Farsça ve Ermenice dillerine vukufiyet sahibi olmuş, el sanatlarına olan düşkünlüğünün de vermiş olduğu maharetle Şeyhlik vazifesini babasından devralmıştır. Ebrûculuğunun yanında marangozluk oymacılık, doğramacılık, dökmecilik, torna tesviyecilik, demircilik, makinecilik, dokumacılık ve matbaacılık mesleklerinde de yetenekli ve mahir olan Ethem Efendi'ye Hezarfen²⁰ (bin sanat sahibi) lakabını hak etmiş bir sanatkardır.

Hezarfen Ethem Efendi'nin Özbekler Tekkesi'nden en önde gelen talebesi, ebrûculuğu meslek edinmiş ve günümüz ebrûculuğunun mihmandarı, öncüsü ve üstadı olan Necmettin Okyay'dır. 29 Ocak 1883²¹ yılında dünyaya gelmiş eğitim hayatı devam ederken almış olduğu Hüsn-i hat eğitimi ile icazet almış, Üsküdar Özbekler Tekkesi'nde Şeyh Hazerfen İbrahim Ethem'den ebrû, aharcılık ve marangoz eğitimi almıştır. Çok

¹⁶ Muin Nusen Eriş, *Mustafa Esad Düzgünman ve Ebrû*, (İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Kültür A.Ş Yayınları), s.4.

¹⁷ Hikmet Barutçugil, *Renklerin Sonsuzluğu*, (Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları), s.25.

¹⁸ Uğur Derman, *Türk Sanatında Ebrû*, (Ak Yayınları, 1977.), s.32.

¹⁹ Ömer Faruk Dere, *Devlet-i Aliye'den Günümüze Ebrû Sanatı*, (İnkılab Yayınları, 2011), s.29.

²⁰ Hikmet Barutçugil, Mustafa Özdamar, *Battaldan Baruta Erguvan*, (Ebristan Yayınları, 2008.), s.9.

²¹ Ömer Faruk Dere, *Devlet-i Aliye'den Günümüze Ebrû Sanatı*, (İnkılab Yayınları, 2011), s.33.

yönlü bir şahs-ı muhterem olan Necmettin Okyay almış olduğu tüm bu eğitim ve icazetler dışında eski mürekkepçiliği, kemankeşlik yani okçuluk, ciltçilikle ilgili eğitimleri de alarak 1907 yılında babasının vefatı ile 41 yıl sürecek imam ve hatiplik vazifesini Yeni Valide Camii'nde sürdürmüştür.

Hocası ve ebrû üstadı Hezarfen İbrahim Ethem Efendi gibi birçok sanat dalı ile uğraşması sebebiyle nadir olarak verilen, benzerine pek rastlanmayan Hezarfen lakabı kendisine tevdi edilmiş ve Hezarfen Necmettin Okyay olarak anılmış, bilinmiş günümüze kadar gelmiştir. 5 Ocak 1976 yılında vefat eden üstat Hezarfen Necmettin Okyay, çiçekli ebrû mucidi olarak Necmettin ebrûlarını yapmış, birçok deneme ve çileli çalışmalar neticesinde bizlere büyük bir miras bırakmıştır. Bu mirasın günümüze kadar ulaşması ikinci göbekten yeğeni 9 Şubat 1920 Üsküdar doğumlu Mustafa Düzgünman tarafından sağlanmıştır.

Mustafa Düzgünman ebrû ve eski tarz cilt sanatlarının eğitimini bizzat büyük dayısı tarafından almıştır. Eğitim tahsiline hayat şartları²² sebebiyle ara veren Mustafa Düzgünman, Aktar dükkanının içine kurmuş olduğu ebrû tezgâhı ile ebrûcülüğünü çeşitli konularda yeniliğe açık ancak klasik ebrû anlayışına sınıksız bağlı kalarak ve hocası Necmettin Okyay'ın ebrûcülüğü benden iyi diyerek iltifatına mahsar olmuştur. Necmettin Okyay'ın ebrûya kazandırmış olduğu çiçekli ebrû yapımına yeni çiçekler ilave etmiştir. Musiki yönü gelişmiş olan Mustafa Düzgünman halk ağzıyla 'koşma' tarzında şiirler yazmıştır. Bunların arasında Ebrûname, en tanınmış, yirmi kıtalık, ebrû tarihçesinden, özelliklerinden ve mahiyetinden bahseden önemli bir eseridir. 12 Eylül 1990²³ yılında vefat etmiştir. Mustafa Düzgünman, onun mirasına sahip çıkan ve halen ebrûculuğa devam eden Alparslan Babaoğlu, Aydın Gülhan, Niyazi Sayın, Sami Mandıracı, Fuat Başar ve Hikmet Barutçugil gibi üstatları ardında bu sanata mirasçı olarak bırakmıştır.

²² Ömer Faruk Dere, *Devlet-i Aliye'den Günümüze Ebrû Sanatı*, (İnkılab Yayınları, 2011), s.39.

²³ Ahmed Yüksel Özemre, *Üsküdar'da bir Attar Dükkânı* (Kubbealtı Yayınları, 1996.) s.119.

BİRİNCİ BÖLÜM
KLASİK BATTAL VE BATTAL TEMELLİ EBRÛLARIN
KATALOĞU

A. TARZ-I KADİM VE SERPME BATTAL KATALOĞU

Katalog No: 1

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 15

Eserin Adı: Hâşiye 'alâ Tâfîsri'l-Baydâvî

Eserin Müellifi: Sinân Efendi, Yusuf b. Hüsâm b. İlyâs er-Rûmî el-Amasyevî

Yazım Tarihi: H.963 (M.1555)

Fotoğraflar: No.1 ve No.1.1

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin her iki kapağının iç yüzleri ebrû ile kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan iki farklı ebrû gözlemlenmiş farklı malzeme ve farklı boyaların kullanıldığı tespit edilmiştir. İç kapakta yer alan ebrûda serpme battal şeklinde atılan boyanın kitrenin bozuk olması veya çok sulu olmasından kaynaklı bir sebeple akışkan bir şekle girmiş olduğu anlaşılmaktadır. Renk olarak lacivert zemin üzerine siyah, sarı ve toprak kırmızısı renkleri kullanılmıştır. Üst kısma atılan lacivert ve toprak kırmızı boyaların içerisine terebentin koyulduğu ve gözenekli bir form oluşturulmak istendiği söylenebilir. Renkler canlılığını iç kapakta yer almasından dolayı korumaktadır. Sayfa arasında yama gibi kullanılan ikinci bir ebrûnun varlığı gözlemlenmiş, bu ebrûnun da serpme formunda yapıldığı anlaşılmaktadır. Lacivert, toprak kırmızı ve beyaz renkleri kullanılmış, ciltte küçük bir yer kapladığı için kitre kalitesi tam olarak anlaşılamamıştır. Üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta, ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığı kanaatini taşımaktayız.

Katalog No: 2

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 20

Eserin Adı: at-Ta‘rifu ve’l-I‘lâm fîmâ Ubhima fî’l-Qur’âni mine’l-Asmâi ve’l-A‘lâm:
Mâ Nefkahü’l-Kitâbe’l-‘Azîzi min Dhikri men lem Yesümmih fîhi bi-ismih ...”

Eserin Müellifi: es-Süheylî, Ebü’l-Kâsım Abdurrahmân b. Abdullah b. Ahmed el-Mâlikî

Yazım Tarihi: H.1086 (M.1675)

Fotoğraflar: No.2

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Alt zemini serpmeye battal ebrû türünde yapılmıştır. Boyalardan lacivert, toprak kırmızı ve sarı olanlarının zemin üzerinde fazla açılmasından dolayı öd ayarının iyi yapılmadığı görülmektedir. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması, titiz bir çalışma olmadığını göstermektedir. Renk olarak lacivert, siyah, toprak kırmızı ve sarı kullanılmıştır. Hâkim renk toprak kırmızı olsa da damlatılan lacivert renk tüm ebrûyu kaplamış hâkim renk halini almıştır. Fırça ile değil de biz yardımı ile damlatılan lacivert boyanın ödünün fazla kullanılmış olması boyanın zemin üzerinde çok büyük bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur. Bu yayılma neticesinde boyanın tam olarak ezilmediği ve suda çözülmediği görülmektedir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta, ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığını anlamaktayız.

Katalog No: 3

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 30

Eserin Adı: Mişkâtü'l-Mesâbîh

Eserin Müellifi: et-Tebrîzî, Ebu Abdullah Veliyyüddîn Muhammed b. Abdullah, Ebu Abdullah

Yazım Tarihi: H.737 (M.1336)

Fotoğraflar: No.3

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Alt zemini serpmeye battal ebrû türünde yapılmıştır. Boyalardan lacivert ve sarı olanlarının öd ayarının iyi yapılmadığı zemine tam yayılmamasından anlaşılmaktadır. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması, titiz bir çalışma olmadığını göstermektedir. Renk olarak lacivert ve sarı kullanılmıştır. Hâkim renk laciverttir. Fırça ile değil de biz yardımı ile damlatılan lacivert boyanın ödünün fazla kullanılmış olması boyanın zemin üzerinde çok büyük bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur. Bu yayılma neticesinde boyanın tam olarak ezilmediği ve suda çözülmediği görülmektedir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta, ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığını anlamaktayız.

Katalog No: 4

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 33

Eserin Adı: Telkîhu'l-Fiker fî Şerhi Manzûmeti'l-Esr

Eserin Müellifi: el-Hâmevî, Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed el-Mekkî el-Hânefî

Yazım Tarihi: H.1073 (M.1662)

Fotoğraflar: No.4

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Alt zemini serpmeye battal ebrû türünde yapılmıştır. Boyalardan toprak kırmızı ve sarı olanlarının öd ayarının iyi yapıldığı zemine tam yayılmasından anlaşılmaktadır. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların çok fazla olmaması, titiz bir çalışma olduğunu göstermektedir. Renk olarak toprak kırmızı, sarı ve lacivert kullanılmıştır. Hâkim renk toprak kırmızısıdır. Fırça ile değil de biz yardımı ile damlatılan lacivert boyanın ödünün fazla kullanılmış olması boyanın zemin üzerinde çok büyük bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur. Bu yayılma neticesinde boyanın tam olarak ezilmediği ve suda çözülmediği görülmektedir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmasa da sanatsal değer arz etmektedir. Ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığını anlamaktayız.

Katalog No: 5

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 66

Eserin Adı: Şerhu Şema'il-i Şerîf

Eserin Müellifi: el-Münâvî, Zeynüddîn Muhammed Abdür-rauf b. Tacilarifîn b. Ali

Yazım Tarihi: H.1154 (M.1741)

Fotoğraflar: No.5

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Serpme battal şeklinde atılan zeminde boyaların açılmadığı ve yer yer boşlukların olduğu gözlemlenmiştir. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması, titiz bir çalışma olmadığını da göstermektedir. Renk olarak kahverengi ve mavi kullanılmıştır. Hâkim renk kahverengi ve mavidir. Fırça ile atıldığını düşündüğümüz lacivert boyanın ödünün fazla kullanılmış olması boyanın zemin üzerinde çok büyük bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur. Bu yayılma neticesinde boyanın tam olarak ezilmediği ve suda çözülmediği görülmektedir. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır. Ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığı anlaşılmaktadır.

Katalog No: 6

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 72

Eserin Adı: Ahsenü'l-Hadîs (Fî Ehâdisi'l-Erba'în)

Eserin Müellifi: Okçuzâde, Muhammed (Mehmed) Şâhî Bey b. Muhammed (Mehmed)
Paşa el-İstanbulî

Yazım Tarihi: H.1031(M.1621)

Fotoğraflar: No.6

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Serpme battal şeklinde atılan zeminde boyaların açılmadığı ve büyük boşlukların olduğu gözlemlenmiştir. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması, titiz bir çalışma olmadığını ayrıca kitrenin bozulmuş olma durumunu, ayrıca boyaya katılan öd miktarının az geldiğini de düşündürmektedir. Renk olarak sadece yeşil kullanılmıştır. Hâkim renk yeşildir. Fırça ile en üste atılan yeşil boyanın ödünün fazla kullanılmış olması boyanın zemin üzerinde çok büyük bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur. Bu yayılma neticesinde boyanın tam olarak ezilmediği ve suda çözülmediği görülmektedir. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 7

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 88

Eserin Adı: Kitâbu'l-Harâc

Eserin Müellifi: Ebu Yûsuf Ya'kûb b. İbrâhîm el-Ensârî

Yazım Tarihi: H.1128 (M.1716)

Fotoğraflar: No.7

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iç yüzleri ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Kapak içinde yama olarak farklı bir ebrûnun varlığı gözlemlenmiş ancak tadilatla kullanılan ebrûlu kâğıt çok küçük bir parça olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmamıştır. Tarz-ı kadim battal şeklinde atılan zeminde boyaların tam olarak açılmadığı ve boşlukların olduğu gözlemlenmiştir. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması titiz bir çalışma olmadığını düşündürmektedir. Renk olarak sadece siyah ve toprak kırmızı kullanılmıştır. Hâkim renk zeminde yer alan siyahtır. Fırça ile atılan toprak kırmızı boyanın üzerine içinde terebentin barındıran bir boya ince uçlu bir fırça yardımıyla atılmış ve gözenekli bir görünüm sağlanmıştır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 8

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 114-1

Eserin Adı: Fevâ'idü'l-Hidâye

Eserin Müellifi: l-Ĥabbâzî, Ebû Muhammed Celâleddîn Ömer b. Muhammed el-Hocen, Ebû Muhammed

Yazım Tarihi: H.690 (M.1291)

Fotoğraflar: No.8

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Ebrû tarz-ı kadim battal türünde yapılmıştır. Boyalar zemine güzel bir şekilde yayılmış yer yer ufak boşluklar göze çarpsa da boya, öd ve kitre ayarının nispeten iyi yapıldığı söylenebilir. Beyaz boş alanların azlığı ebrûcunun titiz bir şekilde çalıştığını göstermektedir. Cilt üzerinde yer yer yılların getirdiği solmalar ve deformasyon mevcuttur. Miklep kısmı içeri katlanarak muhafaza edildiğinden dolayı orada bulunan renkler daha net ve canlıdır. Renk olarak sarı, siyah ve toprak kırmızı kullanılmıştır. Hâkim renk sarıdır. Fırça ile atılan serpmelerin öbekleri nizami olmadığı için doğaçlama bir çalışma yapıldığı söylenebilir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta, ebrûların ve kullanılan metodun 18. yüzyıldan daha eski olmadığını anlamaktayız.

Katalog No: 9

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 126

Eserin Adı: Mahzenü'l-Fıkh

Eserin Müellifi: İmadzâde, Mûsâ b. Mûsâ el-Amâsî

Yazım Tarihi: H.1081 (M.1670)

Fotoğraflar: No.9

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının her iki iç yüzü ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Kapak içinde farklı bir ebrûya rastlanmamıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmamıştır. Sağ kapak iç kısmında yer alan ebrûnun en üst kısmında '12' sayısı yazılmış ancak ne ifade ettiği tam olarak anlaşılamamıştır. Cildin iç kapak köşelerinde bazı kararmalar söz konusudur. Bu kararmaların ebrûnun cilde yapıştırılırken oluştuğu düşünülmektedir. Ciltte tarz-ı kadim battal ebrûsu kullanılmıştır. Battal şeklinde atılan zeminde boyaların tam olarak açılmadığı ve boşlukların olduğu gözlemlenmiştir. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması titiz bir kitle ve öd ayarının yapılmadığını düşündürmektedir. Renk olarak sadece toprak kırmızı ve mavi kullanılmıştır. Hâkim renk zemin üzerine atılmış olan mavidir. Fırça yardımı ile atılan alt zemin rengi kırmızı boyanın üzerine içinde terebentin barındıran bir boya, ince uçlu bir fırça yardımıyla atılmış akabinde mavi boya atıldıktan sonra terebentin barındıran başka bir mavi boya en üste tekrar atılmıştır. Bu çalışma neticesinde gözenekli bir görünüm sağlanmıştır. Yapılan bu ebrû çalışmasında ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 10

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 154

Eserin Adı: İnkâzü'l-Hâlikîn; İkâzü'n-Nâ'îmîn

Eserin Müellifi: el-Birgîvî, Muhyiddîn Muhammed b. Pîr Ali

Yazım Tarihi: H.967 (M.1559)

Fotoğraflar: No.10

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Alt zemini serpmeye battal ebrû türünde yapılmıştır. Boyalardan yeşil ve mavi olanlarının öd ayarının iyi yapıldığı düşünülse de ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması kitre ayarlanırken titiz bir çalışma yapılmadığını göstermektedir. Renk olarak yeşil, mavi ve lacivert kullanılmıştır. Hâkim renk mavidir. Fırça ile değil de biz yardımı ile damlatıldığını düşündüğümüz mavi boyanın ödünün fazla kullanılmış olması boyanın zemin üzerinde çok büyük bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur. Bu yayılma neticesinde boyanın tam olarak ezilmediği ve suda çözülmediği görülmektedir. Ebrû üzerinde yazan yazıyı analiz ettiğimizde '375' sayısının net şekilde okunaklı olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan araştırmada 375 sayısının kitabın kütüphane envanterinde bulunan demirbaş numarası olduğu ancak daha sonra yapılan yeni tasnif ile bu sayının tekrar demirbaş numarası olarak kullanılmadığı anlaşılmıştır. Fotoğrafın bulanıklığı göz önüne alındığında rakamların üzerinde yer alan yazı ile ilgili net bir şey söylemek pek mümkün olmamaktadır. Ebrû ustasının ebrûnun orta yerine bu şekilde bir imza bırakmayacağını düşünürsek bu yazı ve tarihin ebrû hakkında bir malumat vermediği düşünülmektedir.

Katalog No: 11

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 245

Eserin Adı: Farâ'izü's-Secâvendî

Eserin Müellifi: es-Secâvendî, Sirâcüddîn Muhammed b. Muhammed b. Abdürreşîd

Yazım Tarihi: H.1113 (M.1701)

Fotoğraflar: No.11

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Ebrû serpmeye battal şeklinde yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitle ve öd ayarının güzel yapılmadığını göstermektedir. Renk olarak mavinin iki tonu kullanılmıştır. Hâkim renk mavidir. Zemine atılan koyu mavi rengin hiç açılmadığı dolayısıyla öd ayarının doğru şekilde yapılmadığı, üste atılan açık mavi rengin içine katılan ödün ise fazla kaçtığı söylenebilir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta, dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 12

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 309

Eserin Adı: Şerhu'l-Makâsıd

Eserin Müellifi: et-Teftâzânî (Taftâzânî), Mesûd b. Ömer Sâdeddîn

Yazım Tarihi: H.890 (M.1485)

Fotoğraflar: No.12

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iç kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme ebrû yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Renk olarak sarı, mavi ve kırmızı kullanılmıştır. Hâkim renk mavidir. Ebrû yapıldıktan sonra içinde neft bulunan kırmızı rengin serpme şeklinde ebrûnu üzerine atıldığı gözlemlenmiştir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta, dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 13

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 359

Eserin Adı: Reşâhat Aynü'l-Hayât

Eserin Müellifi: Şâfi Alî b. Hüseyin el-Vâiz el-Kâşîfi

Yazım Tarihi: H.1083 (M.1672)

Fotoğraflar: No.13

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iç yüzleri ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Kapak içinde farklı bir ebrûya rastlanmamıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Cildin iç kapak köşelerinde bazı kararmalar söz konusudur. Bu kararmaların ebrûnun cilde yapıştırılırken oluştuğu düşünülmektedir. Ciltte tarz-ı kadim battal ebrûsu kullanılmıştır. Battal şeklinde atılan zeminde boyaların tam olarak açılmadığı ve boşlukların olduğu gözlemlenmiştir. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması titiz bir çalışma olmadığını kitre ve öd ayarının sağlıklı yapılmadığını düşündürmektedir. Renk olarak sarı, yeşil, toprak kırmızı ve siyah kullanılmıştır. Hâkim renk zemin üzerine atılmış olan siyahtır. Zemine atılan renklerin en üste siyah boyanın içine karıştırılan petrol ile serpildiği belirlenmiştir. Siyah petrolü boyaya katılan öd miktarının fazla olması ile açılma gerçekleşmiş diğer boyaları sıkıştırmış damarlı bir görünüm elde edilmesini sağlamıştır. Ayrıca bu çalışma neticesinde gözenekli bir görünüm sağlanmıştır. Yapılan bu ebrû çalışmasında ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 14

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 634

Eserin Adı: Hayriyye-i Nâbî

Eserin Müellifi: Nâbî, Urfalı Yûsuf b. Abdullâh er-Rûhâvî el-Urfî

Yazım Tarihi: H.1171 (M.1757)

Fotoğraflar: No.14

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapağında yer alan ebrû serpme battal tarzında yapılmıştır. Renk olarak kahverengi ve mavi kullanılmıştır. Hâkim renk mavidir. Zeminde yer alan beyaz boşluklar atılan boyanın tam açılmadığını göstermekle birlikte boyaya yeterli miktarda ödün eklenmediğini akla getirmektedir. Ebrûnun üzerinde silinmeye yüz tutmuş şekilde “761” yazmaktadır. Üzerindeki yazıların kitap hakkında kayıt yazısı olduğu ve sonraki dönemlerde eklendiği düşünülmektedir. Ebrû ustası hakkında bir malumat bulunmamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta ise de bu tür ebrûların ve kullanılan metodun 18. yy’dan daha eski olmadığı kanaatini taşımaktayız.

Katalog No: 15

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 787

Eserin Adı: Talû'sh-Şâ'irî'l-Yemânîyye

Eserin Müellifi -

Yazım Tarihi: H.1181 (M.1767)

Fotoğraflar: No.15

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Battal ebrû türünde yapılmıştır. Renk olarak mavi, krem ve kahverengi kullanılmıştır. Hâkim renk kahverengidir. Damlatılan mavi rengin biz yardımıyla damlatıldığı ancak öd ayarının fazla kaçmasından dolayı damla gereğinden fazla açılarak boyanın kumlanmasına sebep olmuştur. Zemine atılan serpmeye şeklinde krem ve kahverengi renkleri zemine tam olarak yayılmadığı için boşluklar mevcuttur. Bu yayılmamadan yola çıkarak kullanılan ebrû kağıdının krem renkli olduğunu söyleyebiliriz. Ebrû üzerinde sayılar ve yazılar mevcuttur. Bu yazılardan birisi miklep kısmında yer almaktadır. Kütüphaneye bizzat gidilerek miklep kısmı ve kitabın muhtelif yerleri incelenmiş, miklep kısmında yer alan aynı imzanın daha okunaklı halinin dış kapağın iç kısmına da atıldığı görülmüştür. (Foto No. 15.2) Kitabın ilk sayfasına göz atıldığında ise “Sene H.1190 Muharrem” yazdığı görülmektedir. (Foto No. 15.1) Gözlemlerimiz neticesinde atılan imza ile sene 1190 tarihinin yazıldığı mürekkep aynıdır. Buradan hareketle imzanın H.1190 (M. 1776) yılında atıldığı anlaşılmaktadır. Ebrûnun da üzerinde bu imza yer aldığı için ebrûnun en geç bu tarihlerde yapıldığı yani 18. yy ebrûsu olduğu sonucuna varılabilir. Bu yazı bir imza olduğu anlaşılmaktadır ancak üzerinde tarih bulunmadığı için ne zamana ait olduğuna dair bir çıkarım yapılamamaktadır. İmzanın ya ebrûyu yapan kişiye ya da kitabın yazarına ait olduğu düşünülmüştür. Dış kapakta bulunan yazıda da kitabın ismi olan Talû'sh-Şâ'irî'l-Yemânîyye yazdığı okunmuştur.

Katalog No: 16

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 863

Eserin Adı: Şerhü'l-İzzî

Eserin Müellifi et-Teftâzânî (Taftâzânî), Mesûd b. Ömer Sâdeddîn

Yazım Tarihi: H.905 (M.1500)

Fotoğraflar: No.16

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Alt zemini serpmeye battal ebrû türünde yapılmıştır. Boyalardan yeşil ve mavi olanlarının öd ayarının iyi yapılmadığı zemine tam yayılmamasından anlaşılmaktadır. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması, titiz bir çalışma olmadığını göstermektedir. Renk olarak yeşil, mavi ve lacivert kullanılmıştır. Hâkim renk açık mavidir. Fırça ile değil biz yardımı ile damlatıldığını düşündüğümüz mavi boyanın ödünün fazla kullanılmış olması boyanın zemin üzerinde çok büyük bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur. Bu yayılma neticesinde boyanın tam olarak ezilmediği ve suda çözülmediği görülmektedir. Ebrû üzerinde yazan yazıyı analiz ettiğimizde karalama şeklinde aynı kelimelerin yazılmaya çalışıldığı ancak yer yer mürekkepten kaynaklı kesintilerin olduğu anlaşılmakta ve tam olarak ne yazılmak istendiği okunamamaktadır. Ebrû ustasının imzasını bu şekilde atmayacağı düşünüldüğünde yazının daha sonraki bir zaman diliminde kaleme alındığı söylenebilir. Dolayısıyla bu yazının ebrû hakkında bir malumat vermediği düşünülmüştür.

Katalog No: 17

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 935

Eserin Adı: el-Vâfiye fî Şerhi'l-Kâfiye

Eserin Müellifi el-Esterâbâdî, Muhammed b. Hasan er-Râdî

Yazım Tarihi: H.1045 (M.1635)

Fotoğraflar: No.17

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Alt zemini serpmeye battal ebrû türünde yapılmıştır. Boyalardan yeşil ve mavi olanlarının öd ayarının iyi yapılmadığı zemine tam yayılmamasından anlaşılmaktadır. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması, titiz bir çalışma olmadığını göstermektedir. Renk olarak yeşil, mavi ve lacivert kullanılmıştır. Hâkim renk açık mavidir. Fırça ile değil biz yardımcı ile damlatıldığını düşündüğümüz mavi boyanın ödünün fazla kullanılmış olması boyanın zemin üzerinde çok büyük bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur. Bu yayılma neticesinde boyanın tam olarak ezilmediği ve suda çözülmediği görülmektedir. Ebrû üzerinde yazan yazıları analiz ettiğimizde karalama şeklinde aynı kelimelerin ve harflerin yazılmaya çalışıldığı ancak ne yazılmak istendiği anlaşılmamaktadır. Ebrû ustasının imzasını bu şekilde atmayacağı düşünüldüğünde yazının daha sonraki bir zaman diliminde kaleme alındığı söylenebilir. Dolayısıyla bu yazının ebrû hakkında bir malumat vermediği düşünülmüştür.

B. ŞAL EBRÛ KATALOĞU

Katalog No: 18

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 41

Eserin Adı: Mişkâtü'l-Envâr fî Letâîfî'l-Ahbâr

Eserin Müellifi: İmam-ı Gazâlî (Ebu Hamid Hucetü'l-İslâm Muhammed b. Muhammed Gazâlî)

Yazım Tarihi: H.1170 (M.1756)

Fotoğraflar: No.18

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Yılların vermiş olduğu yıpranmışlık ebrû kağıdında gözlemlenmektedir. Şal ebrû türünde yapılmıştır. Ebrû üzerinde beyaz boş alan çok fazla olmaması, titiz ancak yapılan şal deseninin nizami olmaması sanatçının içinden geldiği gibi doğaçlama şeklinde bir çalışma yaptığını göstermektedir. Renk olarak kahverengi, mavi, kırmızı ve lacivert kullanılmıştır. Renklerin toprak bazlı mı yoksa suni mi olduğu cildin yıpranmış olmasından kaynaklı olarak tam anlaşılamamaktadır. Hâkim renk kahverengidir. Biz yardımı ile zemine atılan boyalar şal deseni verilerek yapılmıştır. Ebrû üzerinde bulunan yazının karalama olduğu ve bir anlamının olmadığı anlaşılmıştır. Ebrû ustası hakkında herhangi bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta, ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığını anlamaktayız.

Katalog No: 19

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 55-1/2

Eserin Adı: Mir'âtü'l-Mefâtiḥ Şerh-i 'Alâ Mişkâtil-Mesâbih

Eserin Müellifi: Rıza'î, Hüseyin b. Abdurrahim (İbn el-'Irakî, Ahmed b. Abdurrahim b. el-Hüseyin – Ebü Zerr'a)

Yazım Tarihi: H.1107 (M.1695)

Fotoğraflar: No.19

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile şal türünde bir ebrû yapılmıştır. Boyaların zemine tam ve güzel şekilde yayılması boya ve kitre ayarının güzel yapıldığını bize göstermektedir. Renk olarak sarı, siyah, lacivert, toprak kırmızı ve yeşil kullanılmıştır. Hâkim renk sarı ve toprak kırmızıdır. Ebrûdaki renklerin canlılığı ve parlaklığı boyaların çok güzel şekilde hazırlandığını aynı zamanda cildin muhafazasının gayet güzel şekilde yapıldığını bize anlatmaktadır. Şal ebrûsu yapılırken biz ucu kitre suyundan hiç çıkarılmamış ve doğaçlama bir desen ortaya konmuştur. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır. Ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığı anlaşılmaktadır.

Katalog No: 20

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 70

Eserin Adı: Şerhu Müsnedi'l-İmâmîl-A'zam

Eserin Müellifi: Ali el-Kârî (Ebü'l-Hasan Nureddîn Ali b. Sultan Muhammed Ali el-Kârî el-Herévî)

Yazım Tarihi: H.1041 (M.1631)

Fotoğraflar: No.20

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile şal türünde bir ebrû yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Yapılan ebrûnun son aşamasında fırça yardımı ile atıldığını tahmin ettiğimiz büyük öbekler görülmektedir. Öbeklerin öd ayarının iyi olmaması ve boyaların iyi şekilde suda çözünmemesinden kaynaklanan bir tortulanma görülmektedir. Bu da boya kitre ve öd ayarının güzel yapılmadığını bize göstermektedir. Renk olarak toprak sarı ve yeşil kullanılmıştır. Hâkim renk toprak sarısıdır. Ebrûdaki renklere bakıldığında yıllar içinde yıpranmış olmasından kaynaklı olarak soluk ve alt kısımda muhtemelen zamanında iyi muhafaza edilememesinden kaynaklanan bir rutubet izi görülmektedir. Şal ebrûsu yapılırken biz ucu kitre suyundan hiç çıkarılmamış ve doğaçlama bir desen ortaya konmuştur. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 21

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 90-2

Eserin Adı: el-Cevheretu'n-Neyyire 'ala Muhtaşari'l-Kudûrî

Eserin Müellifi: el-Haddâd, Ebû Bekr b. 'Alî b. Muhammed ez-Zebîdî el-Hanafî

Yazım Tarihi: H.1003 (M.1594)

Fotoğraflar: No.21

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile şal ebrû kısa 's' harfleri çizilerek yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitre ve öd ayarının güzel yapılmadığını bize göstermektedir. Renk olarak turuncu, yeşil, mavi, açık toprak kırmızı ya da pembe kullanılmıştır. Hâkim renk turuncudur. Ebrûdaki renklere bakıldığında yıllar içinde yıpranmış olmasından kaynaklı olarak solukluk ve turuncu, pembe boyanın öd ayarındaki dengesizlikten kaynaklanan boyada tortulu görünüm mevcuttur. Özellikle pembe rengin üzerinde görünen küçük beyaz noktalar terebentin kullanımını akla getirir de daha ayrıntılı incelendiğinde ebrûnun yapıldığı yerde bulunan tozun etkisi olarak da düşünülebilir. Şal ebrûsu yapılırken biz ucu kitre suyundan hiç çıkarılmamış ve doğaçlama bir desen ortaya konmuştur. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 22

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 98

Eserin Adı: Gunyyetu'l-Mütamellî fî Şerhi Minyetil-Muşallî

Eserin Müellifi: el-Halebî, Burhâneddîn İbrâhîm b. Muḥammed b. İbrâhîm

Yazım Tarihi: H.1194 (M.1780)

Fotoğraflar: No.22

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile şal ebrû kısa 's' harfleri çizilerek yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitre veya öd ayarının güzel yapılmadığını bize göstermektedir. Renk olarak sarı, mavi, yeşil ve kırmızı kullanılmıştır. Hâkim renk mavidir. Ebrûdaki renklere bakıldığında yıllar içinde yıpranmış olmasından kaynaklı olarak solukluk gözlemlense de miklep kısmı dış yüzeye göre daha iyi korunmuş, renklerin canlılığı ve ayrıntısı daha net şekilde incelenebilmektedir. Şal ebrûsu yapılırken doğaçlama bir desen ortaya konmuştur. Ebrû üzerinde yazılar mevcuttur. Bu yazılar derinlemesine incelendiğinde herhangi bir anlamının olmadığı, cildin dışında bulunan ebrûnun karalama kâğıdı gibi kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 23

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 119

Eserin Adı: Hukûku Uhuvveti'l-İslâm

Eserin Müellifi: eş-Şa'rânî, Abdü'l-Vehhâb b. Ahmed b. Ali

Yazım Tarihi: H.1076 (M.1665)

Fotoğraflar: No.23

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile şal ebrû yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitre ve öd ayarının güzel yapılmadığını bize göstermektedir. Renk olarak siyah, mavi ve pembe kullanılmıştır. Hâkim renk siyahtır. Ebrûdaki renklere bakıldığında siyah rengin aktığı gözlemlenmektedir. Siyah rengin akmasının temel sebebi öd ayarındaki dengesizlik ve boyanın su ile tam olarak homojenize şekilde karışmamasıdır. En alta atıldığını düşündüğümüz siyah renk diğer boyalar üzerine gelince sıkışmış, ebrû kağıdına aktarılırken de akmıştır. Şal ebrûsu yapılırken biz ucu kitre suyu içerisinde doğaçlama bir desenle ortaya konmuştur. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 24

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 184

Eserin Adı: Haşiyet ‘ala Mir‘ati’l-Usûl li’l-İzmirî (Haşiyet ‘ala Mir‘ati’l-Usûl şerhi Mirkati’l-Vusûl)

Eserin Müellifi: el-İzmîrî, Muhammed b. Velî b. Resûl el-Kirşehrî

Yazım Tarihi: H.1033 (M.1623)

Fotoğraflar: No.24

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile şal ebrû yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitre ve öd ayarının güzel yapılmadığını bize göstermektedir. Renk olarak sarı, siyah, mavi ve toprak kırmızısı kullanılmıştır. Hâkim renk sarıdır. Ebrûdaki renklere bakıldığında siyah rengin aktığı gözlemlenmektedir. Siyah rengin akmasının temel sebebi öd ayarındaki dengesizlik ve boyanın su ile tam olarak homojenize şekilde karışmamasıdır. Fırça ile atılan siyah renk diğer boyalar üzerine gelince sıkışmış, ebrû kağıdına aktarılırken de akmıştır. Şal ebrûsu yapılırken biz ucu kitre suyu içerisinde doğaçlama bir desenle ortaya konmuştur. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 25

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 224

Eserin Adı: Cevâhirü'l-Fetâvâ

Eserin Müellifi: El-Kirmânî, Rûknüddîn Muhammed b. Abdürreşîd el-Hanefî, Ebû Bekr

Yazım Tarihi: H.1085 (M.1674)

Fotoğraflar: No.25

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iç kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile şal ebrû yapılmıştır. Ancak ebrûnun bazı kısımları bülbül yuvasını da andırmaktadır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitre ve öd ayarının güzel yapılmadığını göstermektedir. Renk olarak yeşil ve lacivert kullanılmıştır. Hâkim renk yeşildir. Ebrûdaki renklere bakıldığında lacivert rengin tam olarak suda çözünmediği ve ebrû üzerinde kırılmaların olduğu gözlemlenmektedir. Lacivert rengin bu şekilde olmasının temel sebebi öd ayarındaki dengesizlik ve boyanın su ile tam olarak homojenize şekilde karışmamasıdır. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta, dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 26

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 322

Eserin Adı: El-Makâsîdü'l-Hâsene fî Beyânî Kesîrîn mine'l-Ehâdîsi'l-Meşhûre
(Müstehîre)

Eserin Müellifi: es-Schâvî, Şemsüddîn Muhammed b. Abdurrahman el-Mişrî, Ebû
Abdullâh

Yazım Tarihi: H.1018 (M.1609)

Fotoğraflar: No.26

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iç kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Şal ebrû yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmıştır. Renk olarak sarı, mavi ve toprak kırmızı kullanılmıştır. Hâkim renk mavidir. Ebrû yapıldıktan sonra içinde neft bulunan mavi rengin serpme şeklinde ebrûnu üzerine atıldığı gözlemlenmiştir. Bu işlem gerçekleşmeden önce biz yardımı ile şal deseni yapılmış, akabinde neftli mavi renk serpilmiştir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta, dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 27

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 395

Eserin Adı: Dürretü'l-Ğavvâs fî Evhâmi'l-Havâs

Eserin Müellifi: el-Harîrî, Ebû Muhammed Kâsim b. Alî b. Muhammed b. Osmân, Ebû Muhammed

Yazım Tarihi: H.994 (M.1586)

Fotoğraflar: No.27

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iç yüzleri ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Kapak içinde farklı bir ebrûya rastlanmamıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Ebrû tekniği olarak şal deseni uygulanmıştır. Kullanılan boya renkleri mavi, kahverengi, yeşil ve kırmızıdır. Hâkim renk mavidir. Boyalar battal ebrû tekniği ile tekne yüzeyine serpilmiş, sonrasında biz yardımı ile şal deseni uygulanmıştır. En son atılan mavi rengin içerisinde neft bulunmaktadır. Yapılan bu ebrû çalışmasında ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 28

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 739

Eserin Adı: Eşkâlû't-Ta'sîs

Eserin Müellifi: es-Semerkindî, Şemsüddîn Muhammed b. Eşref el-Hasenî

Yazım Tarihi: H.1208 (M.1793)

Fotoğraflar: No.28

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Şal ebrû türünde yapılmıştır. Renk olarak sarı, mavi ve kahverengi kullanılmıştır. Hâkim renk sarıdır. Boyalardan mavi olanın öd ayarının iyi yapılmadığı zeminde çokça açılmasından anlaşılmaktadır. Ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması, titiz bir çalışma olmadığını göstermektedir. Fırça ile değil de biz yardımcı ile damlatıldığını düşündüğümüz mavi boyanın ödünün fazla kullanılmış olması boyanın zemin üzerinde çok büyük bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur. Bu yayılma neticesinde boyanın tam olarak ezilmediği ve suda çözülmediği görülmektedir. Biz ile şal ebrûsu yapılmış ve 's' şeklinde hareketler yapılarak ebrû sona erdirilmiştir. Fotoğrafın bulanıklığı göz önüne alınsa da ebrû üzerinde yazan yazıyı analiz ettiğimizde 'Eşkâlû't-Ta'sîs' kitap isminin yazdığını net şekilde söyleyebiliriz. Bu yazı dışında bir herhangi bir şey olmadığı için ebrûnun yapılış tarihi hakkında bir malumata sahip olmamaktayız.

Katalog No: 29

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 743

Eserin Adı: Buğyetü't-Tullâb fi Şerhi Munyatî'l-Hisâb

Eserin Müellifi: el-Osmân, Muhammed b. Ahmed b. Gâzî

Yazım Tarihi: H.895 (M.1490)

Fotoğraflar: No.29

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Şal ebrû türünde yapılmıştır. Renk olarak yeşil, mavi ve kahverengi kullanılmıştır. Hâkim renk kahverengidir. Neftli mavi boya en üste atılmış biz yardımıyla şal ebrû icra edilmiştir. Ebrû üzerinde Osmanlıca 'hikmet' kelimesinin yazıldığını görmekteyiz. Yazma eserin müellifinin veya eserin isminde hikmet kelimesi geçmemektedir. Neden bu şekilde bir yazı yazılmış bu konuda bir malumat yoktur. İlk etapta ebrû ustasının imzası olduğu düşünülse de ebrûnun orta yerine bu şekilde bir imza atılmayacağı göz önünde bulundurularak bu düşünceden vazgeçilmiştir. Bunun dışında ebrûda başka bir yazı veya imza olmadığı için ebrû hakkında başka bir bilgiye ulaşamamıştır.

Katalog No: 30

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 838

Eserin Adı: Târîh-i Vak‘a-i Cezîre-i Sakız

Eserin Müellifi Vahîd Paşa, Seyyîd Mehmed Emîn

Yazım Tarihi: H.1237 (M.1821)

Fotoğraflar: No.30

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile şal türünde bir ebrû yapılmıştır. Boyaların zemine tam ve güzel şekilde yayılması boya ve kitre ayarının güzel yapıldığını bize gösterse de siyah renkte akma gözlemlenmiştir. Renk olarak sarı, siyah, lacivert, toprak kırmızı, pembe, bordo ve yeşil kullanılmıştır. Hâkim renk sarı ve yeşildir. Ebrûdaki renklerin canlılığı ve parlaklığı boyaların çok güzel şekilde hazırlandığını bize anlatsa da miklep kısmı içerde kaldığı için daha canlı kalmış dış yüzey ise soluk görünmektedir. Şal ebrûsu yapılırken biz ucu kitre suyundan hiç çıkarılmamış ve doğaçlama bir desen ortaya konmuştur. Ebrû üzerinde kitabın ismi ‘Tarih-i Sakız’ yazmaktadır. Aynı zamanda bu kitap Vahîd Paşa’nın Sakız adasında görev yaptığı zaman dilimini anlatan kendisinin kaleme aldığı eseridir. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır. Ebrûların ve kullanılan metodun 18. yüzyıldan daha eski olmadığı anlaşılmaktadır.

C. BÜLBÜL YUVASI EBRÛ KATALOĞU

Katalog No: 31

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 8

Eserin Adı: Şerhu'l-Basmele

Eserin Müellifi: Nefravî, Ahmed

Yazım Tarihi: H.1150 (M.1737)

Fotoğraflar: No.31

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapağında yer alan ebrûnun zemine atılan serpmeye battal tarzında olduğu ve biz yardımı ile bülbül yuvası ebrûsuna dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Renk olarak toprak kırmızı, mavi ve siyah kullanılmıştır. Hâkim renk toprak kırmızıdır. Zeminde yer alan beyaz boşluklar atılan boyanın tam açılmadığını göstermekle birlikte boyaya yeterli miktarda ödün eklenmediğini akla getirmektedir. Ebrûnun üzerinde silinmeye yüz tutmuş şekilde “numara 28” yazmaktadır. Üzerindeki yazıların kitap hakkında kayıt yazısı olduğu ve sonraki dönemlerde eklendiği görülmektedir. Kayıt yazısı olduğu kütüphane envanter taramaları neticesinde anlaşılmıştır. Ebrû ustası hakkında bir malumat bulunmamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta ise de bu tür ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığı kanaatini taşımaktayız.

Katalog No: 32

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 46

Eserin Adı: Eşrefu'l-Vesâil ilâ Fehmi's-Şemâil

Eserin Müellifi: İbn Hâcer el-Heytemî, Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed el-Mekkî, Ebü'l-'Abbâs

Yazım Tarihi: H.949 (M.1542)

Fotoğraflar: No.32

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile helezonik yuvarlaklar çizerek bülbül yuvası türünde bir ebrû icra edilmiştir. Boyaların zemine tam ve güzel şekilde yayılması boya ve kitre ayarının güzel yapıldığını bize göstermektedir. Renk olarak sarı, siyah, toprak kırmızı ve yeşil kullanılmıştır. Hâkim renk sarıdır. Helezonik şekilde yapılan bülbül yuvaları arasında bağlantı gözlemlendiği için biz ucunun kitre suyundan hiç çıkarılmadan yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu devamlılık desenlerin birbiri içine karışmasına sebep olsa da orijinal ve özgün bir çalışmanın ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta, ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığını anlamaktayız.

Katalog No: 33

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 169

Eserin Adı: Nükayâ Muhtasaru'l-Vikaye

Eserin Müellifi: Sadrü'sh-Şerîa, Ubeydullah b. Mes'ûd el-Mahbûbî el-Hanefî

Yazım Tarihi: H.1043 (M.1633)

Fotoğraflar: No.33

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapağında yer alan ebrûnun zemine atılan serpmeye battal tarzında olduğu ve biz yardımı ile bülbül yuvası ebrûsuna dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Renk olarak mavi ve siyah kullanılmıştır. Hâkim renk siyahtır. Zeminde yer alan beyaz boşluklar atılan boyanın tam açılmadığını göstermekle birlikte boyaya yeterli miktarda ödü eklenmediğini akla getirmektedir. Boyalarda bulunan öd ayarının kötü olmasından kaynaklanan kırılmalar mevcuttur. Ebrû silinmeye yüz tutmuş, yer yer sararmalar ve solmalar görülmektedir. Ebrû üzerinde yazı olmadığı için ustası hakkında bir malumat bulunmamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta ise de bu tür ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığı kanaatini taşımaktayız.

Katalog No: 34

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 232

Eserin Adı: el-İcâz fi'l-Ferâiz

Eserin Müellifi: el-İsfahânî, İbnü'l-Lubân Ebû Mehmed Abdullah b. Ahmed

Yazım Tarihi: H.1137 (M.1724)

Fotoğraflar: No.34

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Mıklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış ve mıklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile helezonik şekilde bülbül yuvası yapılmıştır. Yapılan desenin belli bir nizamda yapılmadığı göz önünde bulundurulunca, ebrûcunun kendi tarzını yansıtmış olabileceği düşünülmüştür. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayıldığı, ebrûda beyaz boşluklar olmadığı görülmektedir. Bu da boya, kitre ve öd ayarının güzel yapıldığını göstermektedir. Renk olarak sarı, yeşil ve siyah kullanılmıştır. Hâkim renk siyahtır. Ebrûya bakıldığında bir adet büyük olmak üzere birkaç adette ufak beyaz küçük noktalar görülmüştür. Bu noktalar ebrûnun yapıldığı ortamın tozlu olduğunu göstermektedir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta, dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 35

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 265

Eserin Adı: Şerhu Tehzîbü'l-Kelâm

Eserin Müellifi: el-Fazîl, Süleymân Fazîl b. Ahmed b. Mustafâ el-İstânbulî

Yazım Tarihi: H.1126 (M.1714)

Fotoğraflar: No.35

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin iç kapaklarının iki kısmı da ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Ebrû kâğıdının yapımında bülbül yuvası tekniği tercih edilmiştir. İç kapakta bulunan ebrûlarda yıpranmalar mevcut değildir. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitle ve öd ayarının güzel yapılmadığını göstermektedir. Renk olarak mavi kullanılmıştır. Hâkim renk mavidir. Mavi rengin atıldıktan sonra teknele tam olarak yayılmamasının sebebi boyanın hazırlanırken öd ayarının tam yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Ebrû kâğıdının yapımında bülbül yuvası tekniği tercih edilmiştir. Ebrû yapmak için hazırlanan kıvamlı su yüzeyine petrol mavi boya serpilmiş ve dıştan içe olacak şekilde nispeten küçük boyutlarda sıralı helezonlarla ebrû oluşturulmuştur. İç kapakta bulunan ebrûlarda yıpranmalar mevcut değildir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta, dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

D. GELGİT EBRÛ KATALOĞU:

Katalog No: 36

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 71-1/2

Eserin Adı: Tuhfetü'l-Ebrâr fî Şerhi Meşârikil-Envâr

Eserin Müellifi: el-Babertî, Ekmelüddîn Muhammed b. Mahmûd b. Ahmed el-Hânefî

Yazım Tarihi: H.1041 (M.1631)

Fotoğraflar: No.36

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iki iç yüzü de ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile gelgit türünde bir ebrû yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitre veya öd ayarının güzel yapılmadığını göstermektedir. Renk olarak sarı, fuşya, mavi ve turuncu kullanılmıştır. Hâkim renk fuşya ve sarıdır. Ebrûdaki renklere bakıldığında yıllar içinde yıpranmış olmasından kaynaklı olarak solmalar görünmektedir. Gelgit ebrûsu yapılırken biz kullanılmış, doğaçlama bir desen ortaya konmuştur. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 37

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 221

Eserin Adı: Fetâvâ-yı Abdülkâdir Vâkıâtü'l-Müftîn (Fetâvâ-yı Kadri el-Fetâve'l-Kadriyye)

Eserin Müellifi: Kadri Efendi, Abdülkâdir b. Yûsuf

Yazım Tarihi: H.1108 (M.1696)

Fotoğraflar: No.37

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iki iç kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile gelgit ebrû yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitre ve öd ayarının güzel yapılmadığını göstermektedir. Renk olarak sarı, siyah ve kahverengi kullanılmıştır. Hâkim renk siyahtır. Ebrû yapıldıktan ve gelgit oluşturulduktan sonra içinde nefit bulunan siyah rengin serpme şeklinde ebrûnu üzerine atıldığı gözlemlenmiştir. Fırçanın çok sıkılmadan boyanın serpilmesi, nefitli öbeklerin çok küçük olmasını sağlamıştır. Ebrûdaki renklere bakıldığında siyah rengin aktığı gözlemlenmektedir. Siyah rengin akmasının temel sebebi öd ayarındaki dengesizlik ve boyanın su ile tam olarak homojenize şekilde karışmamasıdır. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta, dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 38

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 254

Eserin Adı: Vasiyyetü İmâm-ı A‘zam Ebû Hanîfe

Eserin Müellifi: El-İmâmü'l A‘zam Ebû Hanîfe, Numân b. Sabî

Yazım Tarihi: H.1053 (M.1643)

Fotoğraflar: No.38

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış kapak ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde biz yardımı ile gelgit ebrû yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitre ve öd ayarının güzel yapılmadığını göstermektedir. Renk olarak toprak kırmızı, mavi ve yeşil kullanılmıştır. Hâkim renk mavidir. Mavi rengin atıldıktan sonra kırıntılı görünümünün sebebi boyanın tam olarak suda çözünmemesinden kaynaklanmaktadır. Ebrû yapıldıktan ve gelgit oluşturulduktan sonra tekne içerisine peçete, mendil veya kıyafet kolu gibi bir eşyanın girdiği tahmin edilmekte, ebrûnun o kısmında bir boşluk gözlemlenmiştir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta, dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 39

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1221

Eserin Adı: Murakka‘ât

Eserin Müellifi Hattât Abdî

Yazım Tarihi: -

Fotoğraflar: No.39, 39.1, 39.2, 39.3, 39.4, 39.5

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iç yüzlerinde yer alan Hat levhalarının etrafı ebrûlu kâğıtlarla kaplanmıştır. Murakka olarak hazırlanan eserde her sayfada yer alan ebrûların aynı elden çıktığı anlaşılmaktadır. Son sayfada yer alan No.39.5 fotoğrafta yer alan ebrûda sarı, turuncu, lacivert, pembe ve krem renkleri gözlemlenmiştir. Hâkim renk zemine atılan krem renktir. Gelgit tarzında yapılan ebrû süsleme olarak kullanılmış dört parçadan oluşturulmuştur. Bu dört parça aynı ebrûdan kesilerek elde edilmiştir. Ebrû üzerinde osmanlıca bir not düşülmüş ve notta “iş bu murakka Kütahya’da kain kütüphanemize vakf olduğu vaz olunmakla şerh verildi” yazmaktadır. Ayrıca ayrıntılı incelendiğinde Mehmet Emin Vâhit Paşa’nın şahsi mühürüne ait bir damga bulunmaktadır. Bu mühür okunduğunda “Vahid-i Asr Seyyid Mehmed 1226” yazdığı anlaşılmaktadır. Ebrûnun bulunduğu murakkada ki hüsn-i hatın yazarı Hattât Abdî’nin vefatı H.1057 olduğu için ebrûnun da bu tarihten önce yapıldığı düşünülmektedir. Ebrû, hüsn-i hat ve murakkada bulunan tezhibin tek elden çıkmış olabileceği kanaati bizde hasıl olmuştur. Hüsn-i hattın yazılmış olduğu aharlı kâğıdın üzerinde de aynı şekilde ebrûnun varlığı tespit edilmiştir. Ebrûlu kâğıt üzerine yazılan yazıların Hattât Abdî’nin ölüm tarihi göz önüne alındığında H.1057 (M.1647) yılından önce yapıldığı sonucu çıkarılabilir. Bu sonuç neticesinde ebrûnun 16-17. yy ait bir ebrû olduğu söylenebilir.

E. TARAKLI EBRÛ KATALOĞU:

Katalog No: 40

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 123

Eserin Adı: Tenvîru'l-Besâ'ir 'Ala'l-Eşbâh ve'n-Nezâ'ir

Eserin Müellifi: İbn Nücêym, Zeynüddîn (Zeynelabîdîn) Ömer b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısırî

Yazım Tarihi: H. 1068 (M.1657)

Fotoğraflar: No.40

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Miklep kısmında yer alan tahribat neticesinde aynı desende bir ebrû kullanılarak yama yapıldığı anlaşılmaktadır. Bundan dolayı yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Serpme şeklinde atılan zeminde geniş aralıklara sahip tarak yardımı ile taraklı ebrû yapılmıştır. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmış, ebrûda herhangi bir boşluk olmadığı görülmektedir. Bu da boya, kitre ve öd ayarının güzel yapıldığını bize göstermektedir. Renk olarak toprak kırmızı, mavi, yeşil, sarı ve beyaz kullanılmıştır. Hâkim renk toprak kırmızıdır. Ebrûdaki renklere bakıldığında renklerin canlılığı göze çarpmaktadır. Taraklı ebrû yapılırken kullanılan tarak aralıklarının geniş olduğu ancak biz yardımı ile kısa çizgilerden oluşan tarak desenleri verildiği görülmektedir. Bu da ebrûda bir ahenk ve estetik görünüm oluşturmaktadır. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

Katalog No: 41

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 373

Eserin Adı: Faslü'l-Hiţâb li-Vasli'l-Ahbâb

Eserin Müellifi: Hâce Pârsâ, Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd el-Buhârî

Yazım Tarihi: H.994 (M.1586)

Fotoğraflar: No.41

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının iç yüzleri ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Kapak içinde farklı bir ebrûya rastlanmamıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Ebrû tekniğı olarak taraklı ebrû tekniğı uygulanmıştır. Kullanılan boya renkleri mavi, mor, sarı, turuncu ve beyazdır. Bu boyalar battal ebrû tekniğı ile tekne yüzeyine serpilmiş, sonrasında tarak yöntemi uygulanmıştır. Eseri incelediğimizde kullanılan tarağın iğne aralıkları eşit olmadığı anlaşılmaktadır. Son aşama olarak ebrû üzerinde biz yardımı ile şal desenleri çizilmiş ve ebrû sonlandırılmıştır. Kaliteli bir tarak kullanılmamış, yahut tarak eskimiş, aralıkları bozulmuştur. Kâğıdın cildin içinde bulunmasından kaynaklı olarak renkler canlılığını korumaktadır. Yapılan bu ebrû çalışmasında ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

F. KAPLAN GÖZ EBRÛ KATALOĞU:

Katalog No: 42

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 299

Eserin Adı: Kitâb-ı Ebü'l-Müntehâ (Müntehî)

Eserin Müellifi: Ebü'l-Müntehâ, İsmetullah Ahmed b. Muhammed el-Magnisâvî el-Mağnisâvî

Yazım Tarihi: H.1085 (M.1674)

Fotoğraflar: No.42

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapak kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Ebrû kâğıdının yapımında kaplan göz tekniği tercih edilmiştir. Dış kapakta bulunan ebrûlarda yıpranmalar mevcuttur. Boyalar zemine tam ve güzel şekilde yayılmadığı, yer yer ebrûda beyaz boşluklar olduğu görülmektedir. Bu da boya, kitre ve öd ayarının güzel yapılmadığını göstermektedir. Renk olarak iki tonda mavi kullanılmıştır. Hâkim renkte mavidir. Mavi rengin atıldıktan sonra teknelede tam olarak yayılmamasının sebebi boyanın hazırlanırken öd ayarının tam yapılmamasıdır. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmamaktadır. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamakta, dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM
HATİP VE ÇİÇEKLİ EBRÛLARIN KATALOĞU

A. HATİP EBRÛ KATALOĞU

Katalog No: 43

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1080

Eserin Adı: el-Hâdî li'l-Bâdî el-Hâdî li'l-Bâdî 'Ala Kitâbi'n Nâfi'

Eserin Müellifi: Ebu Bekr b. Mahmûd

Yazım Tarihi: -

Fotoğraflar: No.43

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapakları ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan ebrûlar, farklı malzeme, teknik ve renklerle değil, aynı malzemeler kullanılarak yapılmıştır. Öncelikle tek renk bir zemin atılmış, ardından hatip ebrû uygulanmıştır. Ebrû yapılırken kahverengi, siyah, yeşil, mor ve pembe renkleri kullanılmış olup, hâkim renk zemin rengi olan kahverengidir. Boyalar, biz yardımıyla damlatılmış ve yine biz ile şekillendirilerek hatip ebrû icra edilmiştir. Boyaların açılımına bakıldığında öd ayarının iyi olduğu gözlemlenmiştir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı bulunmadığından, yapan kişi hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Katalog No: 44

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1097

Eserin Adı: Vikayetü'r-Rivâye fî Mesâilî'l-Hidâye

Eserin Müellifi: Burhânüşşeria, Mahmûd b. Sadrüşşeria

Yazım Tarihi: H.976 (M.1568)

Fotoğraflar: No.44

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzeyi ebrûlu kâğıtla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûların aynı malzeme, teknik ve renklerle yapıldığı anlaşılmaktadır. Hatip ebrû tekniği uygulanmıştır. Ebrûda siyah, sarı, toprak kırmızı ve mavi renkler kullanılmış olup, hâkim renkler sarı ve siyahtır. Boyalar biz yardımıyla tekneye damlatılarak uygulanmış ve icra edilmiştir. Öd miktarının ayarından ve boyaların tam olarak ezilmemesinden kaynaklanan yer yer desenlerde kumlu bir görünüm göze çarpmaktadır. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı veya tarih bulunmadığından, ebrû ustası hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Katalog No: 45

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1110

Eserin Adı: Tercih fî Şerhü't-Tavsîh (Haşiye 'Ala Şerhî't-Tavzîh)

Eserin Müellifi: Kadî Burhaneddîn Ahmed b. Abdullah Şemseddîn es-Sîvâsî

Yazım Tarihi: H.836 (M.1432)

Fotoğraflar: No.45

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzeyi ebrûlu kâğıtla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan malzeme, teknik ve renklerin aynı şekilde uygulandığı tespit edilmiştir. Hatip ebrû tekniği kullanılmıştır. Ebrûda açık yeşil ve koyu yeşil olmak üzere iki renk mevcuttur ve hâkim renk açık yeşildir. Fırça ile atılan zeminde boşluklar gözlemlenmiştir, bu durum boyanın öd ayarının iyi yapılmadığını göstermektedir. Biz yardımıyla damlatılan boyalar, iki hareketle şekillendirilerek hatip ebrû icra edilmiştir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı veya imza bulunmamaktadır.

Katalog No: 46

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1536

Eserin Adı: Risâletu'l-Hicâmât

Eserin Müellifi: Osmân b. Mûsâ el-Eskişeheri

Yazım Tarihi: -

Fotoğraflar: No.46

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapakları ebrûlu kâğıtla kaplanmıştır. Eserde kullanılan malzeme, teknik ve renklerin aynı şekilde uygulandığı tespit edilmiştir. Ebrû, hatip ebrû tekniğiyle icra edilmiştir. Ebrûdaki tahrifatın fazla olması nedeniyle renkler tam olarak anlaşılamasa da zeminde kahverengi, hatip deseninde ise yeşil rengin kullanıldığı düşünülmektedir. Zeminde boşlukların bulunması, titiz bir çalışma olmadığını ve boyanın öd ayarının iyi yapılmadığını göstermektedir. Ebrû üzerinde kurşun kalemle yazılmış kitabın ismi yer almaktadır. Bunun dışında herhangi bir tarih veya yazı bulunmamaktadır.

Katalog No: 47

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1619

Eserin Adı: Vahîd Paşa Kütüphanesi Defteri

Eserin Müellifi: -

Yazım Tarihi: -

Fotoğraflar: No.47

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapakları ebrûlu kâğıtla kaplanmıştır. Eserde kullanılan malzeme, teknik ve renklerin aynı şekilde uygulandığı tespit edilmiştir. Ebrûda hatip ebrû formunu görmekteyiz. Kahverengi, yeşil ve sarı renkler kullanılmış, kahverengi hâkim konumdadır. Kahverengi serpme şeklinde zemine atılan ebrûnun tam yayılım göstermediği ve tekne yer yer beyaz boşluklar gözlemlenmiştir. Biz yardımı ile damlatılan yeşil boya üzerine sarı boya damlatılarak hatip ebrû oluşturulmaya başlanmış biz yardımı ile sağ ve soldan dört hamlede hatibin formu oluşturulmuştur. Ebrûda yer alan hatip desenlerinin ortasında Arapça bazı sayılar ve yazılar görülmüş ancak ne yazdığı tam olarak anlaşılamamıştır. Yazıların ebrûnun tarihi ile ilgili olmadığı düşünülmüştür.

Katalog No: 48

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1679-1

Eserin Adı: İrşâdu'l- 'Aklı's-Selîm ilâ Mezâyâ'l-Kitâbi'l-Kerîm

Eserin Müellifi: Ebü's-Su'ûd Muhammed b. Muhammed b. Mustafâ el-İmâmî

Yazım Tarihi: H.996 (M.1588)

Fotoğraflar: No.48

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin iç kapağında bulunan ebrû, aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak uygulanmıştır. Ebrûda hatip ebrû formu görölmektedir. Beyaz, kahverengi, mavi ve yeşil renkler kullanılmış olup, hâkim renk zemine atılan beyazdır. Serpme tekniğiyle oluşturulan zemin ebrûsunun üzerine, biz yardımıyla önce mavi boya, mavi boyaların içerisine yeşil boya, ardından yeşil boyanın içine kahverengi boya damlatılmıştır. Bu işlemin ardından, biz yardımıyla damla öbeklerinin içerisinde yer alan kahverengi kısma iki hamleyle gelgit hareketi uygulanarak hatip ebrû icra edilmiştir. Ebrûnun üzerine yapıştırılmış gibi görünen, Arapça, kitapla ilgili bilgi içeren kâğıdın üzerinde, kitabın yazım tarihi olarak H. 996 yılı yer almaktadır. Kütüphaneye bizzat gidip ebrû dikkatlice incelendiğinde aslında ebrû üzerinde etiket bulunmadığı yazının normal sayfaya yazılmış olduğu ancak ebrûnun o sayfaya yapıştırılırken yazı dışarıdan görölsün diye ebrûnun ilgili kısmının kesildiği anlaşılmıştır. (Foto No. 48.1) Ebrûnun oraya yapıştırılma sebebi etraflıca düşünöldüğünde, o sayfanın daha kuvvetli bir hal alması için yapıştırıldığı kanaatimizce oluşmuştur. Bundan dolayı ebrû ile alakalı ne zaman yapıldığına dair bilgiye ulaşılammıştır.

Katalog No: 49

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1687

Eserin Adı: Hâşiyetun ‘alâ Envâri’t-Tenzîl li’l-Baydâvî

Eserin Müellifi: Muhyî’-d-Dîn Mehmed Efendî el-İzmitî, Şeyhzâde

Yazım Tarihi: -

Fotoğraflar: No.49

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapakları ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan ebrûlar aynı malzeme teknik ve renklerle yapılmıştır. Ebrû da mevcut olan yıpranmadan dolayı kullanılan renkler tam olarak anlaşılmamakla birlikte yeşil ve mavi renklerin kullanıldığı tahmin edilmektedir. Hatip ebrû tekniği kullanılan Ebrû’da zemine atılan boyaların üzerine biz yardımı ile iki renk damlatılmış ve yine biz yardımı ile rastgele olacak şekilde gelgit yapılarak ebrû icra edilmiştir. Cilt üzerinde yer alan ebrûlu kâğıtta herhangi bir yazı veya tarih bulunmadığından eserin ne zaman ve kimin tarafından yapıldığına dair kesin bilgilere ulaşamamaktadır ancak kullanılan yöntemin 18. yüzyıldan daha eski olmadığı anlaşılmaktadır.

Katalog No: 50

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1833

Eserin Adı: Risâletun fî ‘İlmi’l-Munâsakhâti ve’l-Farâ’iz

Eserin Müellifi: Hüseyin b. eş-Şâmî

Yazım Tarihi: H.1070 (M.1659)

Fotoğraflar: No.50

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapaklarında ve miklep kısmında ebrûlu kâğıt kullanılmıştır. Yazma eserde kullanılan ebrûlar, aynı malzeme, teknik ve renklerle uygulanmıştır. Ebrûda hatip ebrû tekniği icra edilmiştir. Mavi, kırmızı, sarı, siyah ve yeşil renkler kullanılmış olup, hâkim renk zemine atılan mavi renktir. Serpme tekniğiyle zemine atılan mavi rengin üzerine, biz yardımıyla damlatılan kırmızı ve yeşil boyalar şekillendirilerek yürek ebrû deseni oluşturulmuştur. Miklep kısmında ise aynı ebrûdan faydalanılarak bir yama yapılmıştır. Cilt üzerinde yer alan ebrûlu kâğıtta herhangi bir yazı veya tarih bulunmamaktadır.

Katalog No: 51

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1926

Eserin Adı: Menâkıbu'l-‘Ârifin

Eserin Müellifi: Mecdü'd-Dîn Ferîdûn b. Aḥmed, Sipehsâlâr

Yazım Tarihi: H.1021 (M.1612)

Fotoğraflar: No.51

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapaklarında ebrûlu kâğıt kullanılmıştır. Yazma eserde kullanılan ebrûlar, aynı malzeme, teknik ve renkler uygulanarak yapılmıştır. Ebrûda hatip ebrû tekniğı icra edilmiştir. Kahverengi, siyah, sarı, kırmızı ve krem rengi kullanılmış olup, hâkim renk zemine atılan kahverengi tonlarıdır. Serpme tekniğıyle oluşturulan zeminde boyanın tam olarak yayılmadığı ve beyaz boşlukların göze çarpmaktadır. Biz yardımıyla siyah boya üzerine sarı, ardından kırmızı boya damlatılarak, gelgit hareketiyle hatip ebrû icra edilmiştir. Ebrû incelendiğinde belirli bir düzen gözlemlenmekte, aralara eklenen küçük krem rengi damlalar aynı şekilde motiflendirilerek ebrû oluşturulmuştur. Dış kapak yüzeyinde Arapça eski ve yeni olmak üzere katalog numaraları yer almaktadır. Bu yazılar dışında eserin ne zaman ve kimin tarafından yapıldığına dair kesin bilgilere ulaşılacak bir yazı veya tarih bulunmamaktadır. Kullanılan yöntemin 18. yüzyıldan daha eski olmadığı anlaşılmaktadır.

Katalog No: 52

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1959

Eserin Adı: Muhtasaru'l-Muntahâ

Eserin Müellifi: Ebû 'Amr Cemâlû'd-Dîn 'Utmân b. 'Omer ed-Dımaşkî en-Nahvî, İbnü'l-Hâcib

Yazım Tarihi: H.1172 (M.1759)

Fotoğraflar: No.52

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapaklarında ve miklep kısmında aynı ebrûlu kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan ebrûlar, aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Ebrûda hatip ebrû tekniği icra edilmiştir. Açık yeşil bir zemin üzerine kırmızı, yeşil ve sarı renkleri kullanılmış olup, hâkim renk zemin rengi olan açık yeşildir. Hatip ebrû oluşturulurken, biz yardımıyla sık sık damlatılan kırmızı boyanın altına sarı, sarı boyanın üstüne ise yeşil boya eklenmiş, ardından biz yardımıyla iki hareket yapılarak şekillendirilmiştir. Ebrûdaki düzen ve intizam, sanatkârın titiz ve kendine özgün bir çalışma yaptığını göstermektedir. Dış kapakta bulunan ebrûlu kâğıdın dış etkenlerden fazlasıyla etkilenecek yıprandığı gözlemlenmiştir. Buna karşın, miklep kısmı içeride kaldığı için daha canlı renklere sahip olup yıpranmamış bir durumda olduğu tespit edilmiştir. Ebrû üzerinde herhangi bir imza veya tarih bulunmadığından, eser hakkında kesin bilgilere ulaşamamıştır.

Katalog No: 53

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1975

Eserin Adı: Risâletu Asîri Mollâ

Eserin Müellifi: Ebû Zekerriyyâ Yahyâ b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Yemenî el-Hanafî, el-‘Âmirî

Yazım Tarihi: H.1152 (M.1739)

Fotoğraflar: No.53

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapaklarında ve miklep kısmında aynı ebrûlu kâğıt kullanılmıştır. Ebrûda gelgit üzerine hatip ebrû uygulanmıştır. Kullanılan ebrû, aynı malzeme, teknik ve renklerle icra edilmiştir. Yeşil, sarı ve kırmızı renkler kullanılmış olup, hâkim renk sarıdır. Boyalar tekneye serpildikten sonra, biz yardımıyla gelgit yapılmış, ardından ebrû üzerine petrolü bir boya serpilmiştir. Bu işlemin ardından, biz yardımıyla koyu yeşil boyalar damlatılmış ve tek hamleyle yürek formu verilerek ebrû tamamlanmıştır. Dış kapakta bulunan ebrûnun yıllar içinde dış etkenlerden yıprandığı gözlemlenmiş, ancak miklep kısmındaki ebrûnun canlılığını ve renklerini koruduğı tespit edilmiştir. Ebrû üzerinde kırmızı kurşun kalemle yazılmış Arapça eski katalog numarasının yer aldığı belirlenmiştir. Bunun dışında herhangi bir yazı veya imza bulunmadığından, eser hakkında kesin bilgilere ulaşılamamıştır.

Katalog No: 54

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2146

Eserin Adı: Şerhu Dîbâceti'l-Misbâh

Eserin Müellifi: -

Yazım Tarihi: H.1109 (M.1697)

Fotoğraflar: No.54

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapakları ve miklep kısmında kullanılan ebrû, aynı malzeme, teknik ve renklerle icra edilmiştir. Ebrûda yeşil, sarı ve turuncu renkler kullanılmış olup, hâkim renk yeşildir. Yeşil boya, zemine serpmekle tekniğiyle uygulandıktan sonra petrol bir boya ile desteklenmiştir. Biz yardımıyla yeşil ve sarı boyalar damlatılmış, ardından üç hareketle gelgit yapılarak hatip ebrû ortaya çıkarılmıştır. Zeminde görülen turuncu boyaların sıkışıklığı göz önüne alındığında, teknenin bir kısmına önce bu rengin atıldığı, ardından üzerine yeşil rengin serpildiği düşünülmektedir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı veya imza bulunmadığı gözlemlenmiş olup, eser hakkında daha geniş bir bilgiye ulaşamamıştır.

Katalog No: 55

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2245

Eserin Adı: Bahru'l-Garâ'ib, el-ma'rûfu bi-Lugati'l-Halîmî

Eserin Müellifi: Lutfu'llâh b. Yûsuf b. 'Abdi'l-Halîm el-Amâsî, el-Halîmî

Yazım Tarihi: H.961 (M.1554)

Fotoğraflar: No.55

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapağında bulunan ebrûlu kâğıt, aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak hatip ebrû tekniğiyle icra edilmiştir. Zemine atılan rengin, cilt üzerindeki yıpranmışlıktan dolayı tam olarak tespit edilemediği ancak biz yardımıyla damlatılan yeşil ve kırmızı renklerin net bir şekilde görülebildiği anlaşılmaktadır. Damlatılan boyalara sağdan ve soldan yapılan iki hareketle hatip ebrû deseni oluşturulmuştur. Ebrû üzerinde Arapça katalog numarası bulunmakta olup, bunun dışında herhangi bir yazı veya imzaya rastlanmamıştır.

Katalog No: 56

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2446

Eserin Adı: Mu‘ribu’l-İzhâr

Eserin Müellifi: -

Yazım Tarihi: H.1120 (M.1708)

Fotoğraflar: No.56

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapağında bulunan ebrû, aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Ebrûda hatip formu görölmektedir. Kahverengi, siyah, mavi ve kırmızı renkler kullanılmış olup, hâkim rengin kahverengi olduğu tespit edilmiştir. Serpme tekniğıyle oluşturulan zemin ebrûsunun üzerine, biz yardımıyla siyah, mavi ve kırmızı boyalar art arda damlatılarak ilk hatip formu oluşturulmuştur. İkinci hatip formu ise birinci hatip desenleri arasına damlatılan kırmızı renk ile yapılmıştır. Hatip formu, biz yardımıyla damlatılan boyanın dört ila beş hamlelik gelgit hareketiyle şekillendirilmiştir. Ebrû üzerinde Arapça sayılar bulunduğu, ancak bu sayıların toplama ve çıkarma işlemleri için kullanıldığı görölmüştür. Etiketin altında kalan bazı Arapça yazılar da yer almakta, ancak tam olarak okunamadığı için içeriğı hakkında kesin bir fikir edinilememektedir. Bu sayılar ve yazılar dışında, ebrû üzerinde herhangi bir imza veya tarih bulunmamaktadır.

Katalog No: 57

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2492

Eserin Adı: Tefsîru'l-Fâtîha, Tercemetu'l-Mavâhibi'l-'Aliyye

Eserin Müellifi: Kemâlû'd-Dîn Hüseyin b. 'Alî el-Vâ'iz el-Heravî, el-Kâşîfî

Yazım Tarihi: H.1084 (M.1673)

Fotoğraflar: No.57

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Ebrû, cildin kapağında ve iç kapaktaki ilk sayfada bulunmaktadır. İki farklı ebrû kullanılmış olup, bu ebrûların farklı malzeme, teknik ve renklerle icra edildiği gözlemlenmiştir. Cildin iç kapağında bulunan ebrûnun zemini turuncu renkte olup, üzerine biz yardımıyla damlatılan boyalar siyahtır. Sayfada bulunan ebrûnun ise zemini mavi renkte oluşturulmuş, biz yardımıyla damlatılan boyaların toprak kırmızı ve koyu mavi olduğu anlaşılmaktadır. Her iki sayfada da bulunan hatip ebrûlarının biz yardımıyla iki hamlede oluşturulup sonlandırıldığı belirlenmiştir. Ebrûların üzerinde herhangi bir yazı veya imza bulunmamaktadır. Cildin içinde yer aldıkları için renklerinde solma veya tahrifat gözlemlenmemiştir.

Katalog No: 58

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2640

Eserin Adı: Hâşiyetun ‘alâ Îsâgûcî

Eserin Müellifi: Ebû’l-Hasan es-Seyyidu’s-Şerîf ‘Alî b. Muhammed el-Cürcânî

Yazım Tarihi: -

Fotoğraflar: No.58

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Mikleb

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapağı ve miklep kısmı aynı ebrûlu kâğıtla kaplanmıştır. Aynı teknik, malzeme ve renkler kullanılarak icra edilen hatip ebrûsunda yeşil, beyaz, siyah, sarı ve kırmızı renkler gözlemlenmiştir. Hâkim renk yeşildir. Zemine serpilene yeşil boyanın üzerine açık renkli bir boya daha serpilerek zemin oluşturulmuştur. Biz yardımıyla damlatılan siyah boyanın üzerine sarı, ardından kırmızı boya eklenmiş ve biz yardımıyla tek hareketle şekillendirilerek yürek formu meydana getirilmiştir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı veya tarih bulunmadığından, sanatçıya dair kesin bir bilgiye ulaşamamaktadır.

Katalog No: 59

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2787

Eserin Adı: Şerhu Farâ'îdi's-Sirâciyye

Eserin Müellifi: Ebû'l-Hasan es-Seyyidu'sh-Şerîf 'Alî b. Muhammed el-Cürcânî

Yazım Tarihi: H.972 (M.1564)

Fotoğraflar: No.59

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Ebrû, cildin dış kapağı ve miklep kısmında yer almakta olup, aynı malzeme, yöntem ve teknikle yapılmıştır. Hatip ebrû tekniğı icra edilmiştir. Ebrûda sarı, siyah ve kırmızı renkler kullanılmış olup, hâkim renk sarıdır. Zemine atılan sarı rengin üzerine, biz yardımıyla siyah ve kırmızı damlalar eklenmiş, ardından iki hamleyle hatip ebrû formu oluşturulmuştur. Ebrû incelendiğinde ciddi derecede yıprandığı gözlemlenmiştir. Ebrûnun üzerinde herhangi bir yazı veya imza bulunmamaktadır.

Katalog No: 60

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2792

Eserin Adı: Ta'likâtü'l-Fedâ' ıl 'alâ İ'râbi'l-'Avâmil (Mu'ribu'l-'Avâmil)

Eserin Müellifi: Hüseyin b. Ahmed el-Bursevî, Zeynîzâde

Yazım Tarihi: H.1232 (M.1817)

Fotoğraflar: No.60

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Ebrû, cildin dış kapağında kullanılmış olup, aynı yöntem, malzeme ve teknikle yapılmıştır. Hatip ebrû tekniği uygulanmıştır. Ebrûda yeşil, siyah, sarı ve kırmızı renkler kullanılmış olup, hâkim renk yeşildir. Zemine atılan yeşil boyanın üzerine, biz yardımıyla siyah, sarı ve yeşil boyalar damlatılmış, ardından dört hamleyle hatip ebrû formu oluşturulmuştur. Büyük boyutlu hatiplerin arasına kırmızı boya damlatılarak, iki hamlede farklı bir formda bir hatip deseni daha uygulanmıştır. Ebrûnun üzerinde katalog numarası dışında herhangi bir yazı veya imza bulunmamaktadır.

B. ÇİÇEKLİ EBRÛ KATALOĞU

Katalog No: 61

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1010

Eserin Adı: Haşiye ale'l-Mutavvel

Eserin Müellifi: el-Cürcânî (Ebü'l-Hasan Seyyîd Şerîf Alî b. Muhammed el-Cürcânî)

Yazım Tarihi: -

Fotoğraflar: No.61

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzleri ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan bütün ebrûlar aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Alt zemini serpmeye battal ebrû türünde atıldıktan sonra üzerine hangi çiçek deseni uygulandığı tam olarak anlaşılamasa da çiçek deseni denilebilir. Renk olarak mavi, yeşil, toprak kırmızı ve sarı kullanılmıştır. Hâkim renk zemine atılan mavidir. Zemine atılan mavi rengin öd ayarının iyi yapılmadığı zemine tam yayılmamasından anlaşılmakta, ebrû üzerinde beyaz boş alanların olması titiz bir çalışma olmadığını göstermektedir. Biz yardımı ile yapılan çiçek deseninin gül motifini andırdığı görülmektedir. Ebrûyu icra eden sanatkâr özgün bir çalışma ortaya koymuştur. Ebrû üzerinde '1233' yazmaktadır. Bu sayının tarih ebrû ile ilgili yapılış tarihi değil demirbaş numarası olduğunu kütüphane envanterinde yer alan demirbaş numaraları dokümanından teyit edilmiştir. Ebrû ustası hakkında da bir malumat yer almamaktadır. Dolayısıyla ebrûnun tarihi hakkında kesin bir kanaat oluşmamakta, ebrûların ve kullanılan metodun 18. Yüzyıldan daha eski olmadığını anlamaktayız.

Katalog No: 62

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1019

Eserin Adı Haşiye ale'l-Mutavvel

Eserin Müellifi Mollâ Husrev, Muhammed b. Ferâmerz b. Ali el-Hanefî

Yazım Tarihi: H.1143 (M.1729)

Fotoğraflar: No.62

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapakları ve miklep kısmı ebrûlu kağıtlarla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan ebrûlar, farklı malzeme, teknik ve renklerle yapılmıştır. Dış cilt kısmında, alt zemine serpmeye boyalarla hazırlanan ve içinde neft bulunan farklı bir ebrû yer almaktadır. Bu ebrû üzerine sümbül olduğunu düşündüğümüz çiçekli bir ebrû uygulanmıştır. Dış kapaktaki ebrû yapılırken toprak kırmızı, mavi, yeşil ve kırmızı renkler kullanılmış olup, hâkim renk yeşildir. Miklep kısmında ise gelgit ebrû bulunmaktadır. Bu tür ebrûlar birinci bölümde değerlendirildiği için burada tekrar ele alınmayacaktır. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı veya tarih bulunmadığından, kesin bilgilere ulaşılamamaktadır. Ancak kullanılan yöntemin 18. yüzyıldan daha eski olmadığı anlaşılmaktadır.

Katalog No: 63

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1332-2

Eserin Adı: Fethü'l-Kadîr li'l-Âcizi'l-Fakîr fî Şerhi'l-Hidâye

Eserin Müellifi: Kemâlû'd-Dîn Muhammed b. 'Abdi'l-Vâhid es-Sivâsî, İbnü'l-Hümâm

Yazım Tarihi: H.829 (M.1426)

Fotoğraflar: No.63

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin kapaklarının dış yüzeyi ve miklep kısmı ebrûlu kâğıtla kaplanmıştır. Yazma eserde kullanılan malzemelerde bazı farklılıklar gözlemlense de teknik ve renklerin aynı şekilde uygulandığı tespit edilmiştir. Çiçekli ebrû tekniği kullanılmıştır. Ebrûda mavi, yeşil, sarı ve toprak kırmızı renkler tercih edilmiştir. Yeşil renk sap olarak kullanılırken, kırmızı sümbül ve sarı lale çiçek başlarında kullanılmıştır. Dış yüzeyde yer yer tahrifat gözlemlense de miklep kısmı içeride kaldığı için renkleri canlılığını muhafaza etmiştir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı veya tarih bulunmadığından, ebrû ustası hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Katalog No: 64

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1333

Eserin Adı: Şerhu Ebyâti'l-Mufasssal

Eserin Müellifi: Ebü'l-Kâsım Cârullâh Maĥmûd b. 'Umer b. Muĥammed el-Hârizmî, ez-Zemahşerî

Yazım Tarihi: H.900 (M.1495)

Fotoğraflar: No.64

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapakları ve miklep kısmı ebrûlu kâğıtla kaplanmıştır. Ebrû, serpmeye zemin üzerine damlatılan boyaların çiçek formuna dönüştürülmesiyle oluşturulmuştur. Hangi çiçek formu olduğu anlaşılamamıştır. İki rengin üst üste damlatılarak oluşturulduğu bir form ortaya konmuştur. Ebrûda turuncu, yeşil, toprak kırmızı, sarı ve siyah renkler mevcuttur. Biz yardımıyla damlatılan yeşil boyanın üzerine önce kırmızı, ardından kırmızının içine sarı boyanın eklenmesiyle çiçek formu oluşturulmuştur. Miklep kısmında bulunan ebrûda ise zeminin siyah renkte olduğu gözlemlenmiştir. Ebrûlu kâğıdın zamanla tahrif olduğu, ancak miklep kısmının iyi muhafaza edildiği söylenebilir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı veya tarih bulunmadığından, ebrû hakkında ayrıntılı bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Katalog No: 65

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1464

Eserin Adı: Lugat (Lûgat)

Eserin Müellifi: -

Yazım Tarihi: H.903 (M.1497)

Fotoğraflar: No.65

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapakları ve miklep kısmı ebrûlu kâğıtlarla kaplanmıştır. Ebrû, petrolî zemin üzerine damlatılan boyaların sümbül desenli çiçek formuna dönüştürölmesiyle oluşturulmuştur. Ebrûda mavi, yeşil ve sarı renkler kullanılmıştır. Petrolî zemine biz yardımıyla iki yeşil damla, onların üzerine daha küçük olacak şekilde sekiz sarı damlanın yan yana damlatılmasıyla sümbül çiçek formu verilmiştir. Ebrû, yıllar içerisinde tahrifata uğramış, ancak miklep kısmında bulunan çiçeklerin renkleri canlılığını korumuştur. Ebrû üzerinde herhangi bir imza veya tarih bulunmamakta dolayısıyla ebrûyu icra eden sanatkâr hakkında kesin bir bilgiye ulaşılammıştır. Kullanılan yöntemin 18. yüzyıldan daha eski olmadığı anlaşılmaktadır.

Katalog No: 66

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1470

Eserin Adı: Şerhu Rubâ‘iyyâti Câmi

Eserin Müellifi: Ebü’l-Berekât Nûru’d-Dîn Abdurrahmân b. Ahmed b. Muhammed el-Hurâsânî, el-Câmî

Yazım Tarihi: H.875 (M.1470)

Fotoğraflar: No.66

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Ebrû, cildin sağ iç kapağında yer almaktadır. Eserde kullanılan malzeme, teknik ve renklerin aynı şekilde uygulandığı tespit edilmiştir. Ebrûda sümbül motifi icra edilmiştir. Sarı, turuncu, yeşil ve pembe renkler kullanılmış olup, hâkim renk sarıdır. Turuncu ve sarı renkler serpme tekniğiyle zemini oluştururken, yeşil renk çiçeğin dalını, pembe renk ise motifin baş kısmında yer alan çiçekleri meydana getirmiştir. Ebrû üzerinde Arapça bir kelime yer almakta, ancak bu yazı ebrûnun ne zaman yapıldığına dair bir bilgi vermemektedir.

Katalog No: 67

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 1887

Eserin Adı: Esrârü'l-Melâhî

Eserin Müellifi: Ebû Zekerriyyâ Yahyâ b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Yemenî el-Hanefî, el-‘Âmirî

Yazım Tarihi: H.1117 (M.1705)

Fotoğraflar: No.67

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapaklarında ve miklep kısmında aynı ebrûlu kâğıt kullanılmıştır. Kullanılan ebrûlar, aynı malzeme, teknik ve renkler kullanılarak yapılmıştır. Çiçekli ebrû tekniği ile kır çiçeği motifi icra edilmiştir. Ebrûda kırmızı, yeşil, sarı ve siyah renkler kullanılmış olup, hâkim renk zemine atılan siyahtır. Biz yardımıyla damlatılan iki yeşil boya yaprak formuna getirilmiş, üst kısmına dörder damla sarı boya eklenerek çiçek motifi oluşturulmuştur. Ebrû üzerinde Arapça bir kelime yer almakta, ancak ebrûnun tarihi veya ebrûyu icra eden sanatkâr hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. Dış ciltte bulunan ebrûlu kâğıt zamanla yıpranmış olsa da miklep kısmındaki ebrû canlılığını korumaktadır.

Katalog No: 68

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2142

Eserin Adı: el-Misbâh fi'n-Nahv

Eserin Müellifi: Ebü'l-Feth Burhânü'd-Dîn Nâsır b. 'Abdi's-Seyyid el-Hârizmî, el-Muttarizî

Yazım Tarihi: H.1111 (M.1699)

Fotoğraflar: No.68

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak ve Miklep

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapak ve miklep kısmında aynı ebrûlu kâğıt kullanılmış olup, üzerine çiçekli ebrû olarak kır çiçeği motifleri icra edilmiştir. Kullanılan ebrû, aynı malzeme, teknik ve renklerle uygulanmıştır. Ebrûda koyu yeşil, sarı ve kırmızı renkler kullanılmış olup, hâkim renk zemine atılan yeşildir. Tekneye serpilene yeşil boyanın üzerine neftli bir boya atıldıktan sonra, biz yardımıyla damlatılan yeşil renkle sap kısmı oluşturulmuş, ardından yukarıdan yapılan iki hareketle çiçeğin formu ortaya çıkarılmıştır. Sap üzerine sarı ve kırmızı üçer damla damlatıldıktan sonra, biz yardımıyla alttan, üstten, sağdan ve soldan yapılan hareketlerle kır çiçeği motifi oluşturulmuştur. Ebrû incelendiğinde Hatip Mehmet Efendi'nin icra etmiş olduğu kır çiçeği motiflerinin Topkapı Saray Müzesi tasnifinde yer alan defterlerde bulunan ebrûlarla birebir aynı olduğu gözlemlenmiştir. Buradan hareketle ebrûnun Hatip Mehmet Efendi'ye ait olduğu düşünülmüştür. Dış kapakta yılların getirdiği yıpranmışlık gözlemlenmiş, ancak miklep kısmının canlılığını muhafaza ettiği tespit edilmiştir. Ebrû üzerinde, eski katalog numarası olduğu envanter numaralarından hareketle anlaşılan Arapça sayılar bulunmaktadır. Hatip Mehmet Efendi'nin 18. yy' da yaşadığı göz önünde bulununca ebrûnun 18. yy ebrûlarına çok net şekilde örnek teşkil ettiği söylenebilir.

Katalog No: 69

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2578

Eserin Adı: Fetâvâ-i Yahyâ Efendî

Eserin Müellifi: Yahyâ b. Zekerriyyâ b. Bayrâm, Şeyhü'l-İslâm el-İstânbûlî

Yazım Tarihi: -

Fotoğraflar: No.69

Ebrûnun kullanıldığı yerler: İç Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Ebrû, cildin iç kapağında yer almaktadır. Aynı tarzda malzeme, teknik ve renkler kullanılarak icra edilmiştir. Cildin iç kapağında bulunan çiçekli ebrûnun zemininde yeşil ve sarı renkler kullanılmış, çiçek deseni, yeşil sap ve toprak kırmızı çiçeklerden sümbül motifi oluşmuştur. Ebrû zeminine öncelikle sarı boya serpildikten sonra, üzerine açık yeşil serpilmiş, ardından petrolü bir boya ile zemin tamamlanmıştır. Daha sonra biz yardımıyla iki damla yeşil boya üst üste olacak şekilde damlatılmış ve yukarıdan aşağıya doğru çekilerek çiçek yaprakları oluşturulmuştur. Çiçek motifinin tamamlanması için biz yardımıyla kırmızı boya, dörder noktalı olacak şekilde toplam 12 damla halinde uygulanmıştır. Eserin üzerinde yılların getirdiğı yıpranmışlık ve tahrifat gözlemlenmektedir. Ebrû üzerinde herhangi bir yazı veya tarih bulunmadığından, sanatçıya dair kesin bir bilgiye ulaşılamamaktadır.

Katalog No: 70

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2733

Eserin Adı: Risâletun fî bahsi “el-Hamdu li’llâh”

Eserin Müellifi: -

Yazım Tarihi: -

Fotoğraflar: No.70

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapağında bulunan ebrû, aynı teknik, malzeme ve yöntemle yapılmıştır. Çiçekli ebrû tekniğı icra edilmiştir. Ebrûda mavi, kırmızı, sarı ve yeşil renkler kullanılmış olup, hâkim renk mavidir. Zemine atılan kırmızı rengin üzerine mavi boya serpilmiş, ardından biz yardımıyla şal deseni çizilmiştir. Daha sonra damlatılan yeşil boya, yukarıdan aşağıya çekilerek yaprak formu oluşturulmuştur. Yaprakların üst kısmına, üç öbek halinde, dörder damladan oluşan çiçek motifleri eklenmiştir. Ebrûnun zeminine bakıldığında boşluklar gözlemlenmektedir. Bu durum, boyanın öd ayarının iyi yapılmadığını ve titiz bir çalışma icra edilmediğini göstermektedir. Yıllar içinde yıpranmış olan ebrûnun üzerinde, katalog numarası dışında herhangi bir yazı veya imza bulunmamaktadır.

Katalog No: 71

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi, Vahîd Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2899

Eserin Adı: Şerhu Ta‘lîmi’l-Muta‘allim

Eserin Müellifi: İbrâhîm b. İsmâ‘îl

Yazım Tarihi: H.1048 (M.1638)

Fotoğraflar: No.71

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapağında bulunan ebrû, aynı teknik, malzeme ve yöntemle yapılmıştır. Çiçekli ebrû tekniğı icra edilmiştir. Ebrûda lacivert, kırmızı ve yeşil renkler kullanılmış olup, hâkim renk laciverttir. Zemine atılan lacivert rengin üzerine biz yardımıyla damlatılan yeşil boya, yukarıdan aşağıya çekilerek yaprak formu oluşturulmuştur. Yaprakların üst kısmına, üç öbek halinde, dörder damladan kırmızı renk kullanılarak oluşturulan çiçek motifleri eklenmiştir. Ebrûda ciddi şekilde yıpranmışlık söz konusudur. Yapılan ebrûnun özgün bir çalışma olduğu söylenebilir. Ebrûnun üzerinde herhangi bir yazı veya imza bulunmamaktadır.

Katalog No: 72

Bulunduğu Yer: Kütahya Vahit Paşa Kütüphanesi, Vahit Paşa Koleksiyonu

Eserin Demirbaş Numarası: 43 VA 2999

Eserin Adı: Bahrü'l-Kelam fi Usuli'd-Din

Eserin Müellifi: en-Nesefi (Ebû Hafs Necmeddin Ömer b. Muhammed b. Ahmed Nesefi)

Yazım Tarihi: H. 1191

Fotoğraflar: No.72

Ebrûnun kullanıldığı yerler: Dış Kapak

Ebrû hakkında bilgi: Cildin dış kapağında bulunan ebrû, aynı teknik, malzeme ve yöntemle yapılmıştır. Sümbül motifli çiçekli ebrû tekniğı icra edilmiştir. Ebrûda turuncu, yeşil ve sarı renkler kullanılmış olup, hâkim renk turuncudur. Zemine atılan turuncu rengin üzerine, biz yardımıyla damlatılan yeşil boya yukarıdan aşağıya çekilerek yaprak formu oluşturulmuştur. Yaprak formunun üst kısmına, üç öbek halinde, dörder damla sarı boya damlatılarak çiçek motifi ortaya çıkarılmıştır. Ebrû üzerinde lekeler bulunmakla birlikte, renklerin canlılığını iyi koruduğı gözlemlenmektedir. Ebrûnun üzerinde herhangi bir yazı veya tarih bulunmamaktadır.

DEĞERLENDİRME

Bu çalışma, Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan Osmanlı dönemi ebrûlu ciltleri teknik, estetik ve tarihî açıdan ele alarak, Osmanlı kitap sanatında ebrûnun kullanımına dair sistematik bir analiz sunmak için yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda koleksiyonda klasik battal ve battal temelli ebrûları yansıtmak adına 42 adet ebrûdan oluşan birinci bölüm kataloğu hazırlanmıştır. Ebrû tarihi açısından koleksiyonda yer alan Osmanlı Dönemi ebrû sanatını yansıtacak ebrûlar, yazma eserin yazılış tarihleri baz alınarak veya ebrû üzerinde bulunan tarihlere göre seçilerek kataloğa dahil edilmişlerdir. Ebrûlarda yer alan Battal temelli teknikler değerlendirildiğinde battal, serpmme, gelgit, şal, bülbül yuvası, kaplan göz ve taraklı olmak üzere yedi farklı gruba ayrılabilir.

Ebrûların renk tercihleri incelendiğinde kahverengi, mavi, yeşil, toprak kırmızı ve sarı tonlarının baskın olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Battal ve hatip ebrûlarında kahverengi, mavi renkler öne çıkarken, çiçekli ebrûlarda toprak kırmızı ve sarı renklerin ağırlıkta olduğu gözlemlenmiştir. Bazı eserlerde boyanın öd ayarının iyi yapılmaması nedeniyle pigmentlerin tam yayılmadığı ve yüzeyde boya kırıntıları olduğu belirlenmiştir.

Ebrûların fiziksel korunma durumu değerlendirildiğinde, dış kapaklarda bulunan ebrûların zamanla yıprandığı, ancak miklep kısmındaki ebrûların daha iyi muhafaza edildiği gözlemlenmiştir. Özellikle dış yüzeydeki ebrûların ı ışık, nem ve fiziksel temas nedeniyle deformasyona uğradığı, buna karşın miklep kısmında kalan ebrûların renk canlılığını koruduğu tespit edilmiştir.

Battal ve serpmme ebrû metodu uygulanarak yapılan 17 adet ebrû bulunmaktadır. Bu ebrûlar içerisinde yer alan 43 VA 787 (Foto. No.15) katalog numaralı eserde imza gözlemlenmiştir. Kütüphaneye gidip bizzat imzalı ebru incelenmiş ve aynı imzanın iç kapağa da atıldığı gözlemlenmiştir. (Foto No.15.2) Kitabın ilk sayfasına bakıldığında ise imza ile aynı şekilde ve aynı zamanda yazıldığı kanaatine ulaştığımız sene 1190 Muharrem yazdığı ve aynı mürekkebin kullanıldığı anlaşılmaktadır. (Foto No.15.1) Buradan yola çıkarak ebrûnun tarihçesini de H.1190 (M.1776) veya öncesi olarak kabul edebilmekteyiz. Bu da ebrûnun 18.yy a ait bir ebrû olduğu anlaşılmaktadır. Aynı tarz ve

renkler kullanılarak yapılan tüm battal ve türevi ebrûların da yapılış tarihini H.1190 ve sonrası gibi düşünmek yanlış olmayacaktır. Katalog numarasından ulaştığımız bilgiler neticesinde eserin müellifi yer almamaktadır bundan dolayı imzada geçen ismin kitap müellifine mi yoksa ebrûyu yapan sanatkara mı ait olduğu bilgisine ulaşamamaktayız.

Gelgit ebrû metodu ile yapılan 4 adet ebrû bulunmaktadır. Bu ebrûlar içerisinde yer alan 43 VA 1221 (Foto. No.39.5) katalog numaralı hüsn-i hat murakkanın etrafında süsleme olarak kullanılan ebrû dikkatleri çekmiştir. Bu murakkanın toplamda 6 sayfadan oluştuğu ve her sayfada aynı tarz ebrûdan bölümler kullanılarak aharlı kâğıt üzerine yazılmış Esmâ-i Hüsnâ'nın süslendiği anlaşılmıştır. Son sayfada yer alan yazının altında ebrû kâğıdı üzerine Osmanlıca düşülen notlar ve mühür göze çarpmış mühür ayrıntılı incelendiğinde silik bir şekilde H.1226 tarihine rastlanmıştır. Bu yazıda "iş bu murakka Kütahya'da kain kütüphanemize vakf olduğu vaz olunmakla şerh verildi" yazdığı okunmuş yapılan bağış neticesinde bu notun düşüldüğü anlaşılmıştır. Hat yazısının sonunda ve ayrıca katalog bilgilerinde yer alan kısımda hüsn-i hat'ın Hattât Abdî tarafından yazıldığı belirtilmiştir. Katalog bilgilerinde yer almayan yazılış tarihine, Hattât Abdî'yi ayrıntılı şekilde araştırınca kısmen ulaşabilmekteyiz. Hattât Abdî araştırıldığı zaman doğum yılı bilinmese de vefat yılı H.1057 (M. 1647)²⁴ olarak geçmektedir. Bu tarihten yola çıkarak kendisi hakkında ayrıntılı araştırma yapıldığı zaman Buhara'da doğmuş, daha sonra İsfahan'a giderek Mîr İmâdü'l-Hasenî'den, nesta'lik hattını meşk etmiştir. Hocası Mîr İmâd'ın H.1024 yılında vefat ettiği göz önüne alındığında, Hattât Abdî'nin bu tarihten önce, muhtemelen Hicri 1010-1020 yılları arasında İsfahan'da eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Bu bilgiler ışığında, Derviş Abdî'nin Hicri 1000'li yıllarında doğmuş olabileceği düşünülebilir. Sanat hayatına ise genç yaşlarda başladığı göz önüne alınca Hicri 1020-1030 (M.1616) yılları arasında başlamış olması muhtemeldir. Bu eserinde bu tarihlerde yazıldığı varsayılırsa ebrûnun yapılış tarihide bu yıllara tekabül etmektedir. Eser kütüphanede ayrıntılı şekilde incelendikten sonra hüsn-i hat, ebru ve tezhibin aynı maharetli ellerden çıkma olasılığı da kanaatimizce oluşmuştur. Eserde bulunan ebrûnun kendi tarihine ışık tutabileceği düşünülmektedir. Ebrûda yer alan renklerin ve ebrûnun yapılış şeklinin o dönemde yapılan ebrûlara örnek teşkil etmesi mümkündür. Hattât Abdî'nin yazmış olduğu hüsn-i hat eserinin murakkasının sonradan

²⁴ M. Uğur Derman, *Derviş Abdî-i Mevlevî*, (Diyanet İslam Ansiklopedisi), s.190.

yapılma durumu da göz önüne alındığında kullanılan renkler, ebrûnun tekne üzerindeki açılımı ve kullanılan kitrenin durumu göz önüne alındığında ebrûnun o dönemde yapılmadığı net şekilde gözlemlenmektedir. Ayrıca hüsn-i hattın yazılmış olduğu aharlı kâğıt dikkatlice incelendiğinde onda da aynı tarz ebrûnun kullanıldığı anlaşılmakta ve buradan yola çıkarak bu ebrûnun Hattât Abdî'nin yazmış olduğu eserle aynı yaşta olduğu çıkarılabilir. Mühürde Vahid-i Asr Seyyid Mehmed yazmakta, altında ise H.1226 (M.1811-1812) tarihi silik bir şekilde belli olmaktadır. H.1226 yılının kütüphane vakfiyesinin yazılış tarihi olduğu da bilinmektedir. (Foto. No.39, 39.1, 39.2, 39.3, 39.4, 39.5)

Şal ebrû metodu ile yapılan 13 adet ebrû bulunmaktadır. Bu ebrûların üç tanesi nefli şekilde yapılmıştır. 43 VA 743 (Foto. No.29) katalog numaralı ebrû diğer nefli ebrûlardan ayrılmaktadır. İki ebrûda nefî şal deseni yapıldıktan sonra atılmış 743 nolu ebrûda ise atılan boyanın içinde nefî bulunmakta ve sonradan şal deseninin yapıldı anlaşılmaktadır. Katalogların içinde ebrûlar değerlendirilirken bahsedilen üzerinde yazı bulunan tüm ebrûların yazılarda yazma eserlerin isimleri yer almaktadır.

Bülbül yuvası metodu ile yapılan 5 adet ebrû bulunmaktadır. Bu ebrûlar incelendiğinde hepsinin genellikle büyük ve rastgele yapılan bülbül yuvası ebrûsu 43 VA 265 (Foto. No.35) nolu iç kapakta yer alan ebrûdan ayrılmaktadır. Bu ebrû daha simetrik ve küçük helezonik bir tarzda icra edilmiştir. Bu desende yapılan ebrûlarda yer alan yazıların genellikle eski katalog numaralarını barındırdığı anlaşılmaktadır.

Taraklı ebrû metodu ile yapılan 2 adet ebrûya ulaşılmıştır. Bu ebrûların ikisinin de tarzı birbirinden çok farklıdır. 43 VA 123 (Foto. No.40) numaralı ebrû da geniş aralıklı bir tarak kullanılmış akabinde biz yardımıyla tarak arasına çizikler atılma suretiyle bir ebrû icra edilmiştir. Yine ikinci taraklı ebrû olan 43 VA 373 (Foto. No.41) nolu ebrûda ise dış aralığı daha az olan bir tarak kullanılmış akabinde biz yardımıyla şal deseni çizilmiştir. Burada daha çok göze çarptığı ve hâkim olduğu için bu katalog numaralı ebrû taraklı ebrû kategorisinde değerlendirilmiştir.

Ebrû yapmak için hazırlanan sıvının kıvamı olması gerekenden daha sıvı olduğunda boyalara istenilen formu vermek zorlaşır. Bu bağlamda koleksiyonda bozulmuş ya da kıvamı ayarlanamamış veya farklı bir kıvam arttırıcı kullanılmış ebrûların var olduğu tespit edilmiştir. 43 VA 15 (Foto. No. 1,1.1) numaralı ebrû buna örnektir.

Çalışmada incelenen hatip ebrûlarının, Ayasofya hatibi Mehmet Efendi ekolüne yakın bir üsluba sahip olduğu değerlendirilmiştir. Katalogda yer alan toplam 18 adet hatip ebrû bulunmaktadır. Bunların içerisinde çarkifelek ve yürek motifli ebrûlar hakimdir. İncelememiz neticesinde 43 VA 1679 (Foto. No.48. 48.1) katalog numaralı iç kapakta yer alan hatip ebrûnun üzerine yapıştırılmış bir etiket olduğunu düşündüğümüz ancak kütüphane envanterinde bulunan ebrûyu bizzat incelediğimizde ebrûnun üzerinde etiket olmadığı, ebrûnun kitap üzerinde bulunan yazının görünecek şekilde üçgen şeklinde kesilerek yapıştırıldığı anlaşılmıştır. Bu ebrûnun özellikle bu sayfaya yapıştırılmasının sebebinin sayfanın direncini arttırıp daha kalın bir yapıya sahip olması diye düşünmekteyiz. Bu yazı üzerinde H.996 (M.1587) yılı belirtilmiştir. Ancak yapmış olduğumuz bu inceleme sonucunda bu tarihin ebrû ile alakalı bir tarih olmadığı anlaşılmıştır.

Çiçekli ebrûların bazılarının Hatip Mehmet Efendi ve Necmeddin Okyay ekolünün izlerini taşıdığı düşünülmektedir. 43 VA 2142 (Resim 68, 68.1, 68.2) numaralı ebrû cildi incelendiğinde Hatip Mehmet Efendi'nin daha önceden yaptığı kır çiçeği motifli çiçekli ebrûlarının birebir aynısı görmekteyiz. Bu da bu ebrûnun Hatip Mehmet Efendi tarafından yapıldığı kanaatini bizde oluşturmaktadır.

Ebrûların renk tercihleri incelendiğinde kahverengi, mavi, yeşil, toprak kırmızı ve toprak sarı tonlarının baskın olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Sanatkâr tespiti açısından yapılan incelemelerde, eserlerin 2 adedinin dışında kayda değer bir imza veya tarih bulunmadığı belirlenmiştir. Bulunan yazıların ve sayıların genellikle katalog numaraları ve karalamalar olduğu anlaşılmıştır. Bu notlar, doğrudan sanatçılarla ilişkilendirilemediği için kesin bir atıf yapılamamıştır.

SONUÇ

Yazma Eserler Kütüphaneleri, geçmişte yaşamış toplulukların estetik ve sanat anlayışlarının günümüze kadar ulaşmasında önemli bir yere sahiptir. Kültürümüzün, sanatımızın, estetik anlayışımızın hafızası sayılan Yazma Eserler bu alanda öncü konumdadır. Söz konusu yazma eser kütüphanelerinden birisi de Kütahya Vahîd Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi'dir. Bu kütüphanede yapılan çalışmalar neticesinde ebrûların tümü detaylıca incelenmiş bazı ebrûlarda birden fazla ebrûnun kullanıldığı bazılarında ise aynı ebrûların kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan ebrû çeşitleri: battal ebrû, serpme ebrû, gel-git ebrû, bülbül yuvası, kaplan göz, taraklı ebrû, şal ebrû, taraklı şal ebrû, yürek hatip ebrû, çarkifelek hatip ebrû, erken dönem sümbül, gül ve papatya örneğidir. Battal ebrû ve türevlerinde ağırlıklı olarak ana renkler toprak kırmızı, mavi, siyah, sarı ve kahverengi renkleri kullanılmıştır. Hatip ve Çiçekli ebrûlarda ise kahverengi, sarı, toprak kırmızı ve yeşil renkler ağırlıklı olarak tercih edilmiştir. Tespit ettiğimiz çiçek örneklerinin Necmeddin Okyay'dan önce yapılmış olan soyut etkilerini yitirmemiş çiçek örneklerinden olduğu düşünülmektedir. Çiçekli ebrûların genellikle zemininde sırasıyla nefli tek renk, çift renk, gel-git desenli çift renk boylar kullanılmıştır.

Ebrûlar genellikle koltuk ebrû boyutundan daha hacimlidir ve tek çiçek hiç çalışılmamış genellikle koltuk ebrûda olduğu gibi üç veya dört aynı çiçek icra edilmiştir. Çiçekler soyut etkilerini yitirmemiş yarı stilizedir. Tespit edilmiş olan hatip ebrûların, Hatip Mehmet Efendi zamanından önce mi yoksa sonrasında mı yapıldığı sorusu akla gelse de elimizdeki örnekler, boyutların büyüklüğü veya küçüklüğü göz önüne alındığında daha çok yeni diyebileceğimiz tarzıdır. Ancak Hatip Mehmet Efendi'ye atfedilebilecek kır çiçeği ebrûlarının varlığı da kabul edilebilir noktadadır. Hatip ebrûların zemininde genellikle tek renk tercih edilmiş nadir de olsa nefli zemine de rastlanmaktadır.

Yapılan incelemeler neticesinde 43 VA 787 (Foto. No.15) katalog numaralı yazma eser dışında sanatçı imzası denilebilecek herhangi bir imzaya rastlanmamıştır.

Bunun dışında 43 VA 1221 (Foto. No.39.5) katalog numaralı ciltte Vefat yılı H.1057'ye tekabül eden Hattât Abdî'ye ait murakkada yazılan hüsn-i hattın ebrûlu kâğıt üzerine icra edildiği tespit edilmiştir. Bunun neticesinde ebrûnun H.1057 yılından önce yani 16.yüzyılın sonları veya 17.yy başlarında yapıldığı sonucuna net şekilde ulaşılabilir.

İncelemiş olduğumuz ve kataloğa eklediğimiz ebrûların her birinin farklı bir sanatçıya ait orijinal ebrûlar olup olmadığına dair bir çıkarım yapmak pek mümkün olmamış ebrûların çoğunda benzerliklere rastlanmıştır. Ancak 43 VA 2142 (No.61) katalog numaralı ebrûda yer alan kır çiçeği motifinin Osmanlı arşivi Topkapı Sarayı Müzesi tasnifindeki defterlerde sıkça kullanılan ve Hatip Mehmet Efendi'ye atfedilen kır çiçeği motifli ebrûların birebir aynısı olduğu gözlemlenmiş bu ebrûnun da Hatip Mehmet Efendi'ye ait olduğu sonucuna varılmıştır.

Birçok ebrûda boyaların zeminde iyi yayılmadığı öd, kitre ve boya ayarının tutturulamadığı gözlemlenmişse de bu ebrû kağıtları hakkında daha kapsamlı bir çıkarım yapmamıza sebep olmuş, krem ve beyaz kağıtların kullanıldığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, yapmış olduğumuz çalışma neticesinde; ebrû tarihi ile ilgili bilgilerin yapılabilir farklı çalışmalarla değişebileceği, ebrû tarihi hakkında ezberlerin ve tekrarların çok fazla olduğu, bu ve benzeri yazma eserler kütüphanelerinin daha fazla incelemeye tabi tutularak yeni bilgilere ve yeni ebrûcuların varlığına ulaşılacağı kanaatine varılabilir. Hattat Abdî gibi hem hüsn-i hat hem de ebrû ile ilgilenen sanatçıların varlığı, yapılan ebrûlar üzerinde bulunan tarihler bu düşüncemizi destekler niteliktedir.

KAYNAKÇA

- **Albayrak, Ahmet Kürşat.** *Ebrû Tekniğinin Bilim ve Sanattaki Yansımalarının Bir Değerlendirmesi.* Sosyal Bilimler Dergisi, Ekim 2022, Sayı: 60.
- **Barutçugil, Hikmet.** *Renklerin Sonsuzluğu.* İstanbul: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları.
- **Barutçugil, Hikmet ve Mustafa Özdamar.** *Battaldan Baruta Erguvan.* İstanbul: Ebristan Yayınları, 2008.
- **Begic, Hacer Nurgül.** *UNESCO Dünya Kültürel Miras Listesinde Yer Alan Geleneksel Türk Ebrû Sanatı'nda Yeni Yorumlar.* Türkiyat Araştırmaları Dergisi.
- **Budak, Salih.** *Sanatla geçen bir ömür Hazerfen Necmeddin Okyay.,* Küçükçekmece Belediyesi Yayınları, 2017.
- **Bozdağ, Tahsin.** *Duyusal Alanda Salt Bilişsel Yordamalar ve Geleneksel Türk Ebrû Sanatı.* Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, Kasım 2022.
- **Can, Atilla.** *Geleneksel Türk Ebrû Sanatına Alaylı Bir Bakış.* Lale Dergisi, Sayı: 6, Temmuz 2022.
- **Ceylân, Can.** *Ebrû Sanatı ve Bir Ritüel Deneyimi Olarak Ebrû Yapımı.* Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi.
- **Çelik, Ali.** *Kütahya Vahîd Paşa İl Halk Kütüphanesi ve Temel İslam Bilimleri ile İlgili Bazı Yazma Eserler.* Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1/1, 2020.
- **Çetin, Atilla.** *Mehmet Emin Vahîd Paşa.* İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi.
- **Derman, M. Uğur.** *Ebrû.* İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi.
- **Derman, M. Uğur.** *Derviş Abdî-i Mevlevî.* İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi.
- **Derman, M. Uğur.** *Gecikmiş Bir Vaad.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1999.
- **Derman, M. Uğur.** *Türk Sanatında Ebrû.* İstanbul: Ak Yayınları, 1977.
- **Dere, Ömer Faruk.** *Devlet-i Aliye'den Günümüze Ebrû Sanatı.* İstanbul: İnkılap Yayınları, 2011.
- **Ercan, Yavuz.** *Seyyid Mehmed Emin Vahîd Efendi'nin Fransa Sefaretnamesi.* Ankara Üniversitesi.

- **Ercan, Yavuz.** *Seyyid Mehmed Emin Vahîd Efendi'nin Fransa Sefâretnâmesi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- **Eriş, Muin Nusen.** *Mustafa Esad Düzgünman ve Ebrû.* İstanbul: İstanbul
- **Güler, Semra,** *Kütahya Ulu Cami'nin Hüsn-i hat Yazıları,* Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2021.
- **Gülgen, Hicabi.** *Türk Ebrû Tarihinde Ustalar ve Üslup Değişimi.* Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Uludağ Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü, 2016.
- **Gündüz, Keziban.** *18. Yüzyıl Osmanlı Yazma Eserlerinde Ebrû.* Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2023.
- **Kılıç, Ahmet.** *Mehmed Emin Vahîd Paşa: Hayatı, Eserleri, Vakfiyesi ve Kütüphanesi.* Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Haziran 2016.
- **kutahya.gov.tr.** Erişim: 29.12.2024.
- **Özen, M. Esiner.** *Türk Cilt Sanatı.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.
- **Özemre, Ahmed Yüksel.** *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı.* İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 1996.
- **Özbilen, Erol.** *Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdab-ı Osmaniyye.* İstanbul: İz Yayıncılık, 2010.
- **Sakin, Neval.** *Ebrû Sanatında Çiçek Desenleri ve Uygulanması.* Uluslararası Sanat ve Estetik Dergisi, Aralık 2022
- **Sönmez, Gülseren.** *Gelenekselden Günümüze Ebrû.* İstanbul: İnkılap Yayınları, 2007.
- **Taşatan, Uğur.** *Geçmişten Günümüze Battal Ebrû.* Otuzyedi Sanat ve Tasarım Dergisi, 2023
- **Toktaş, Pınar.** *Türk Ebrû Sanatçılarının Kronolojik Olarak İncelenmesi.* Akdeniz Sanat Dergisi, 2012

RESİM ve FOTOĞRAFLAR

Resim 1 (Kütahya Vahit Paşa kütüphanesi Kitabesi) (Resim şahsıma aittir)

Resim 1.1 (Resim şahsıma aittir.)

Resim 2 (Kütahya Vahîd Paşa Kütüphanesi) (Resim şahsıma aittir.)

Resim 3 (Kütahya Ulu Camii) (Resim şahsıma aittir.)

Fotoğraf No.1

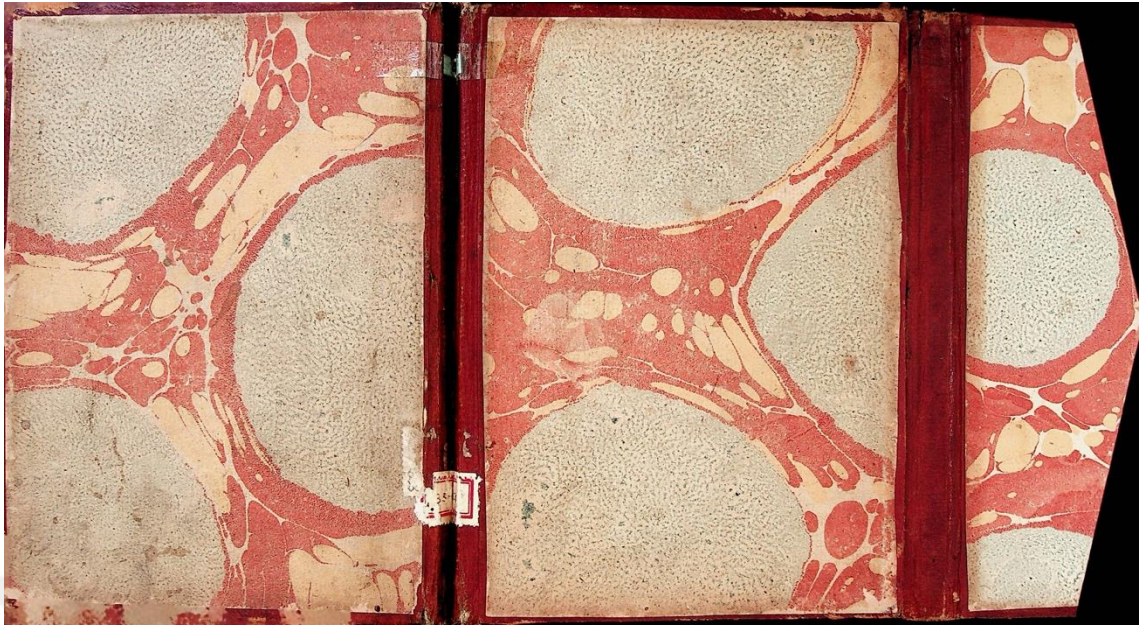
Fotoğraf No.1.1

Fotoğraf No.2

Fotoğraf No.3

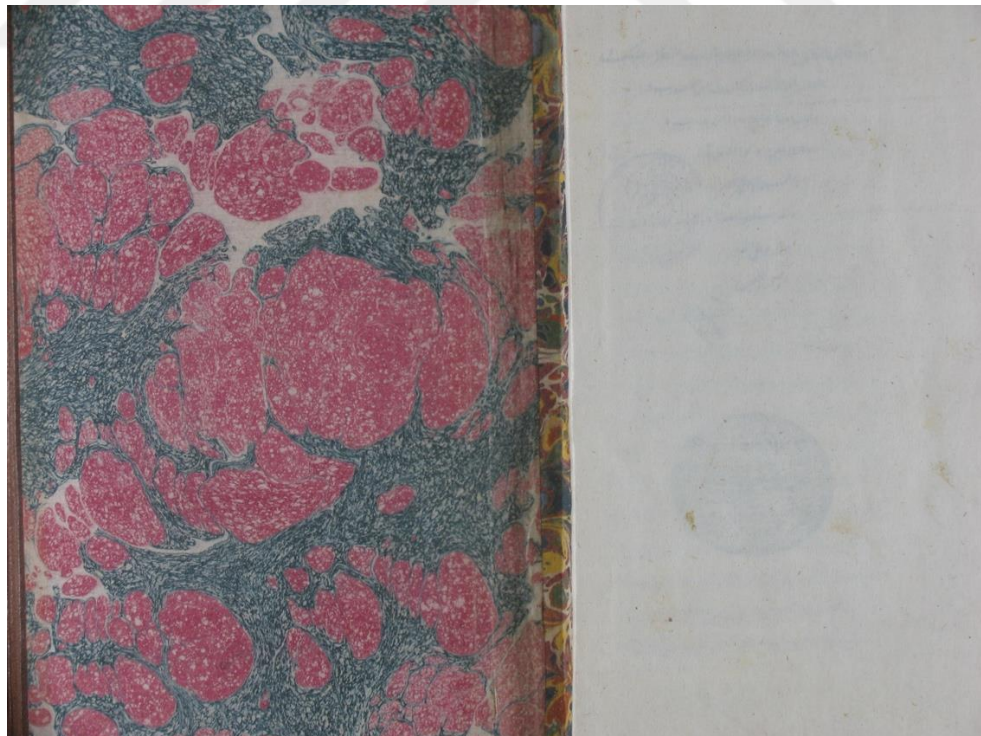
Fotoğraf No.4

Fotoğraf No.5

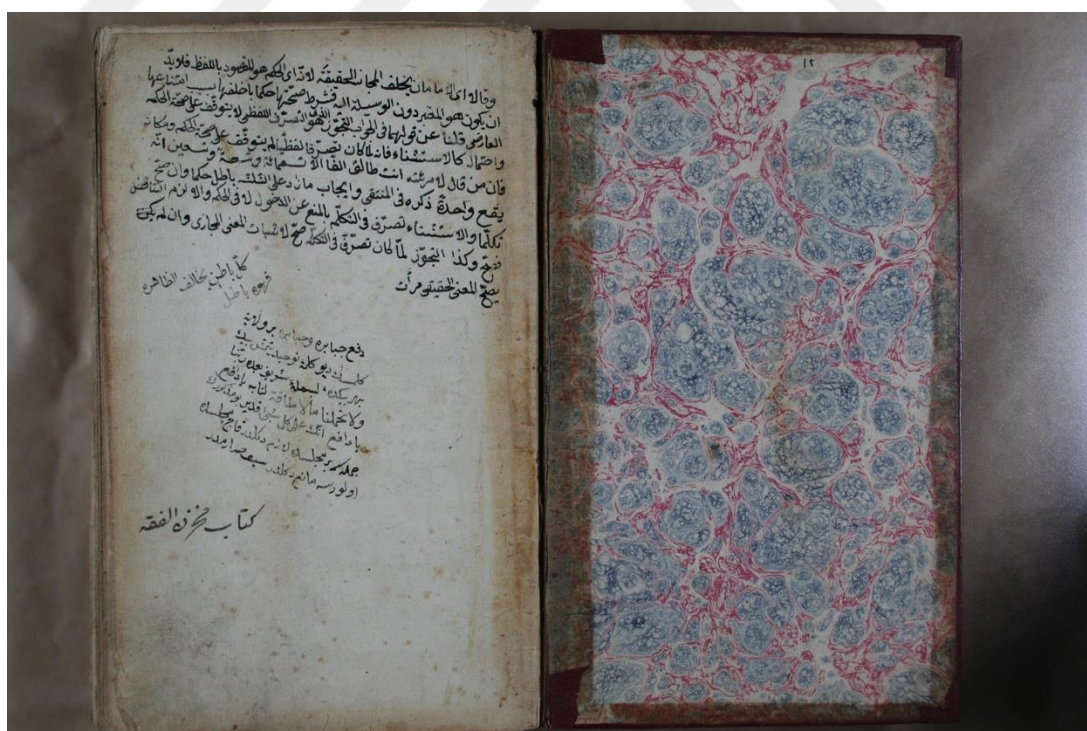
Fotoğraf No.6

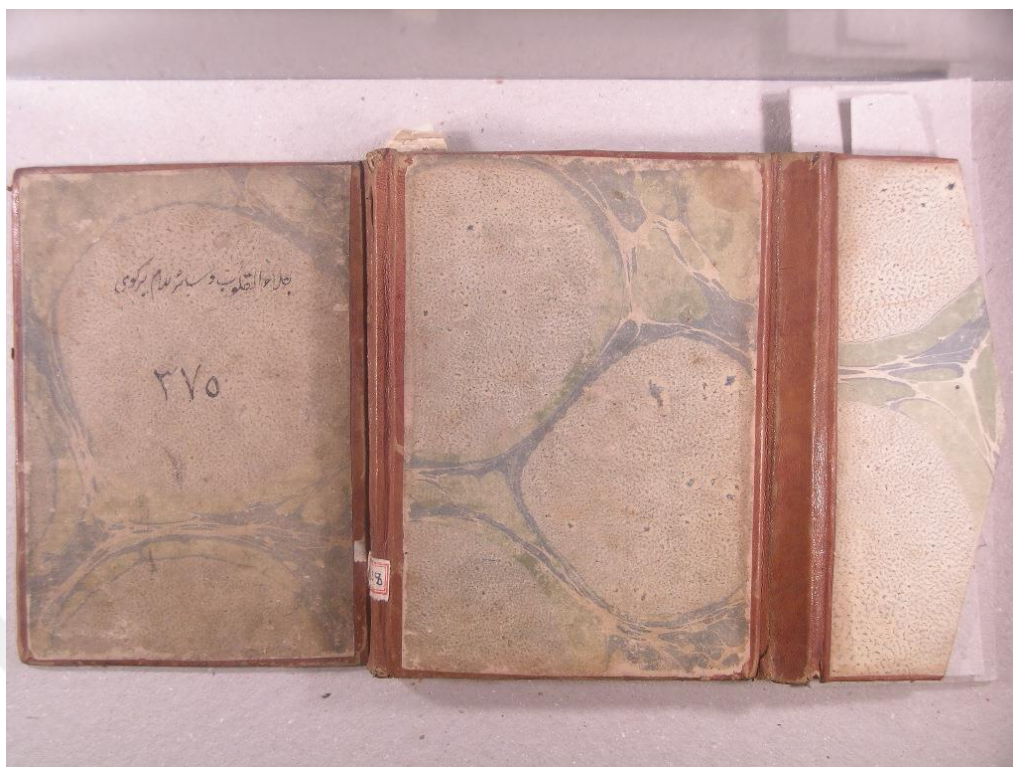
Fotoğraf No.7

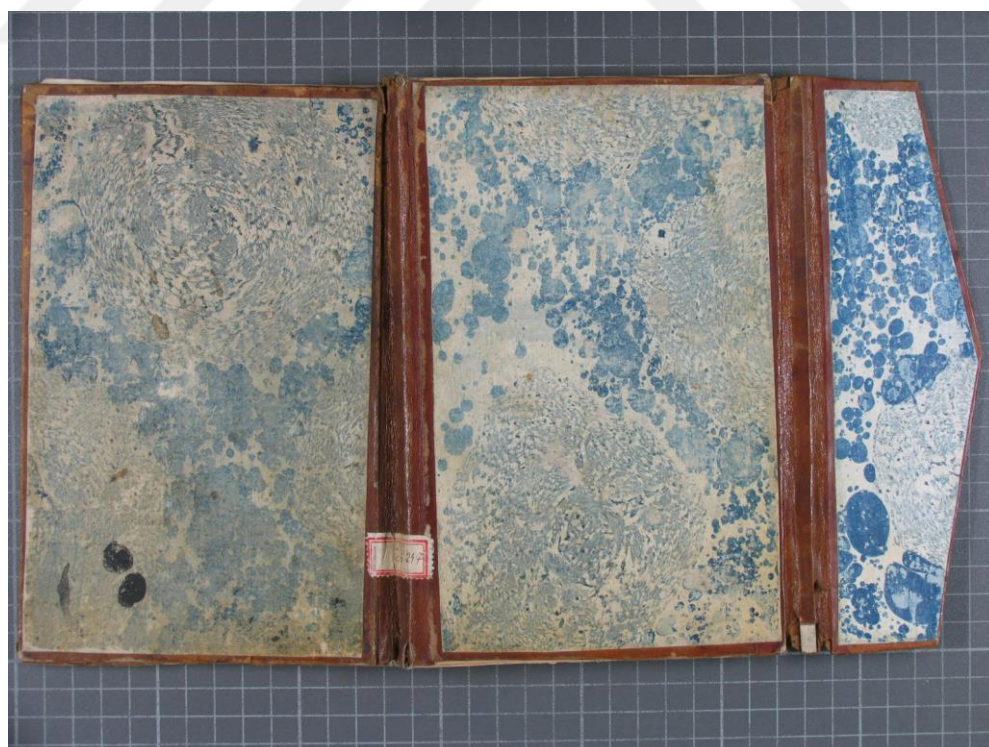
Fotoğraf No.8

Fotoğraf No.9

Fotoğraf No.10

Fotoğraf No.11

Fotoğraf No.12

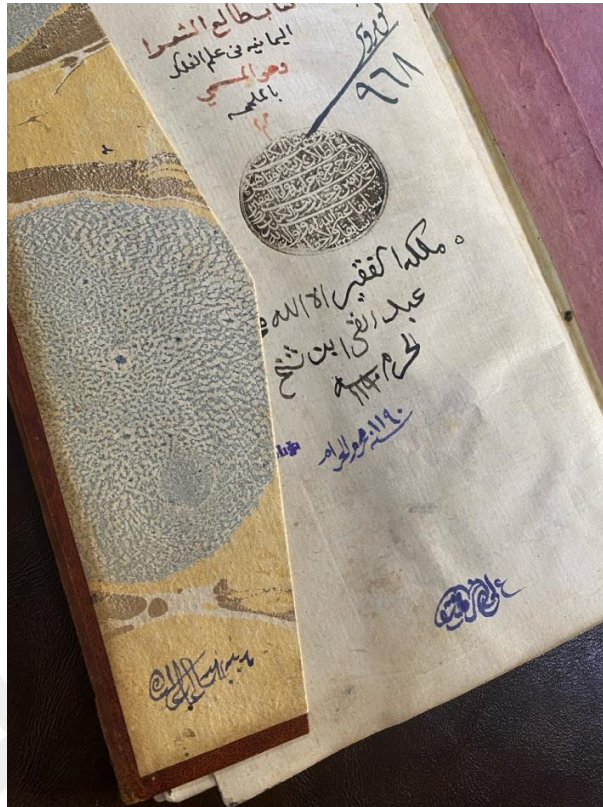
Fotoğraf No.13

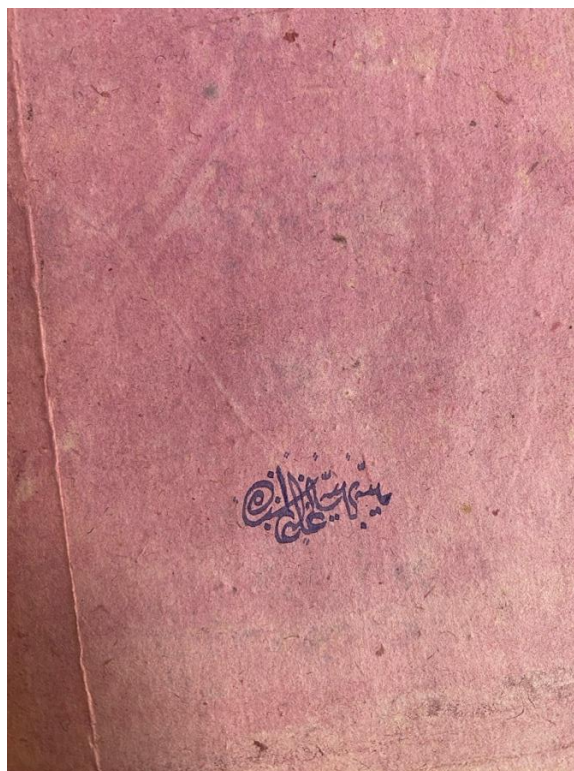
Fotoğraf No.14

Fotoğraf No.15

Fotoğraf No.15.1

Fotoğraf No.15.2

Fotoğraf No.16

Fotoğraf No.17

Fotoğraf No.18

Fotoğraf No.19

Fotoğraf No.20

Fotoğraf No.21

Fotoğraf No.22

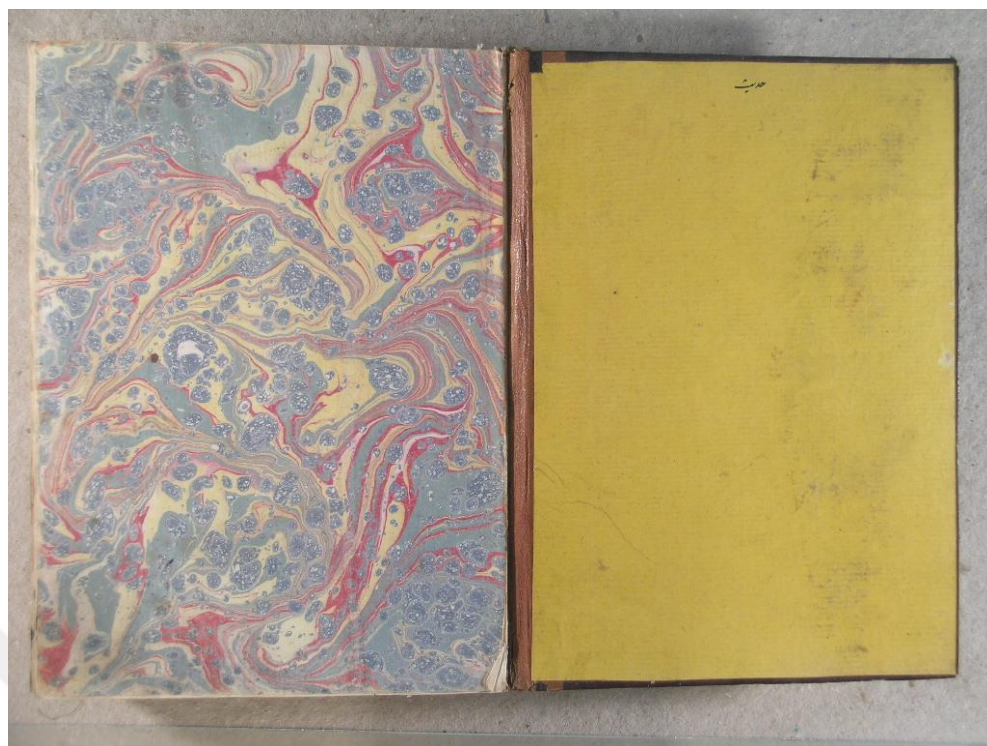
Fotoğraf No.23

Fotoğraf No.24

Fotoğraf No.25

Fotoğraf No.26

Fotoğraf No.27

Fotoğraf No.28

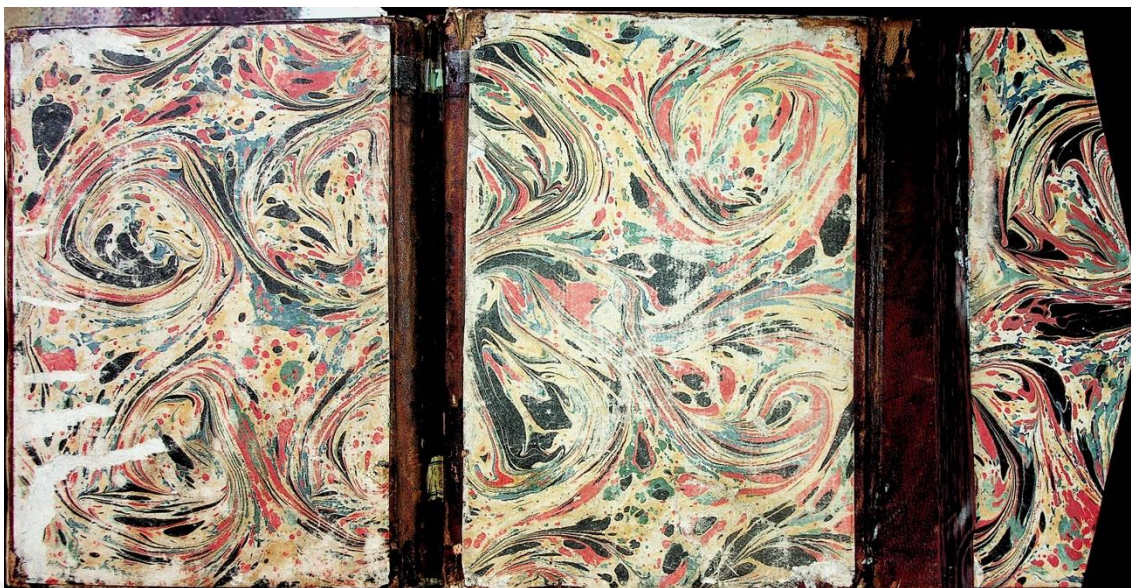
Fotoğraf No.29

Fotoğraf No.30

Fotoğraf No.31

Fotoğraf No.32

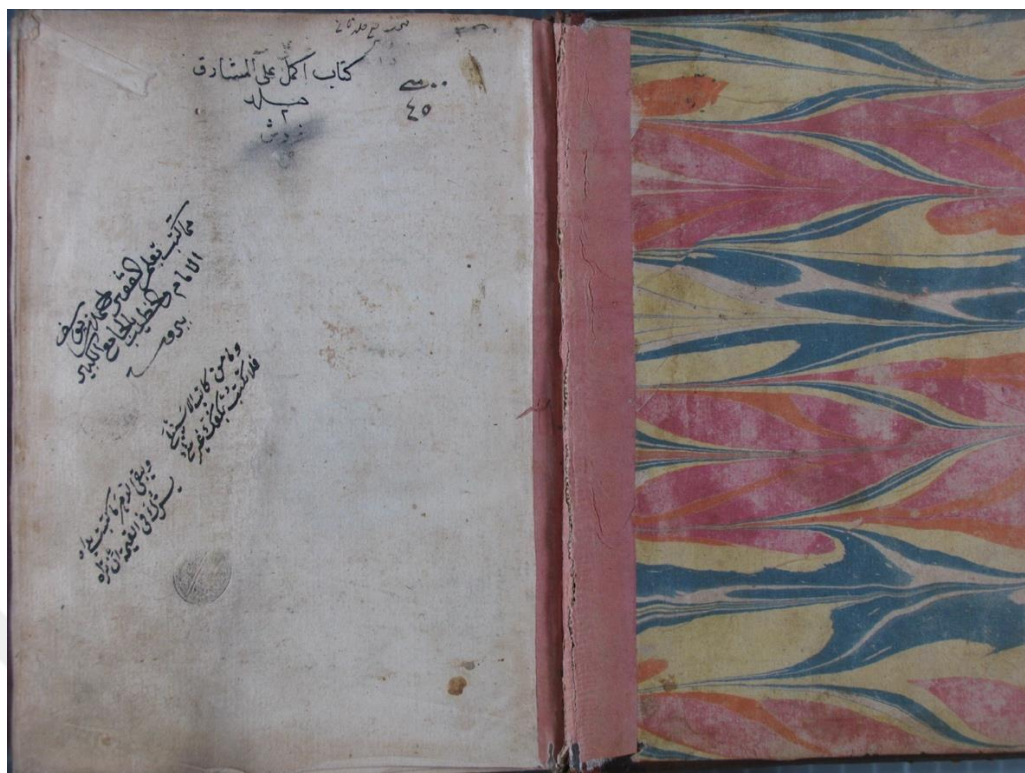
Fotoğraf No.33

Fotoğraf No.34

Fotoğraf No.35

Fotoğraf No.36

Fotoğraf No.37

Fotoğraf No.38

Fotoğraf No.39

Fotoğraf No. 39.1

Fotoğraf No. 39.2

Fotoğraf No. 39.3

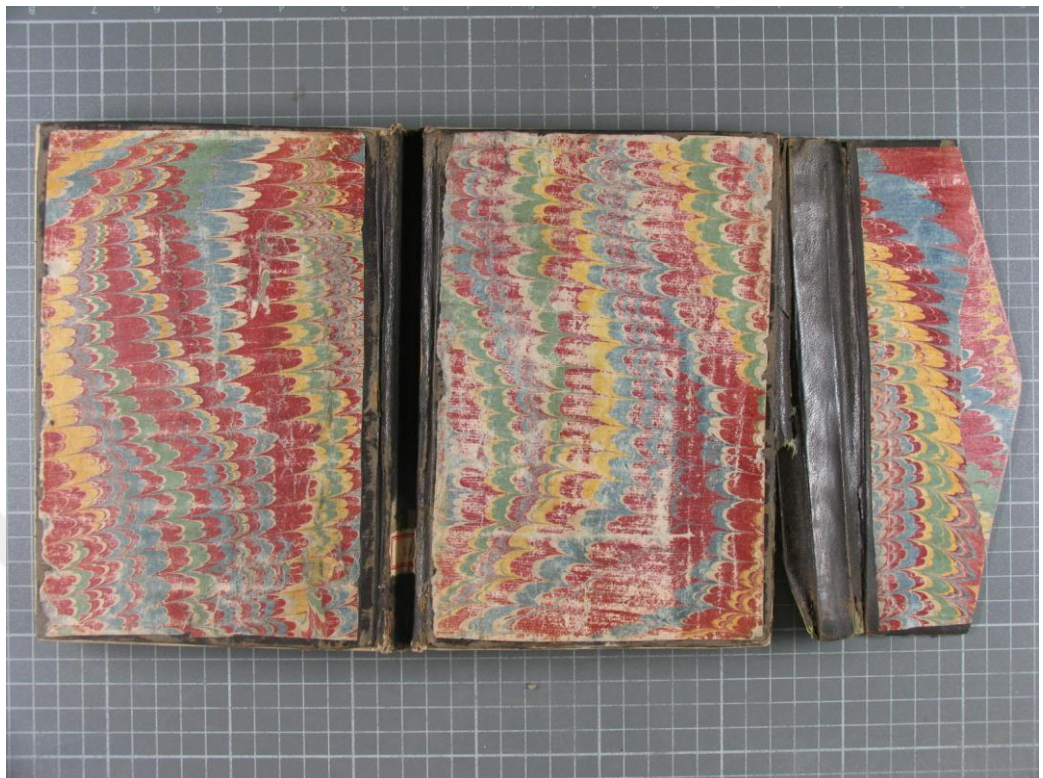
Fotoğraf No. 39.4

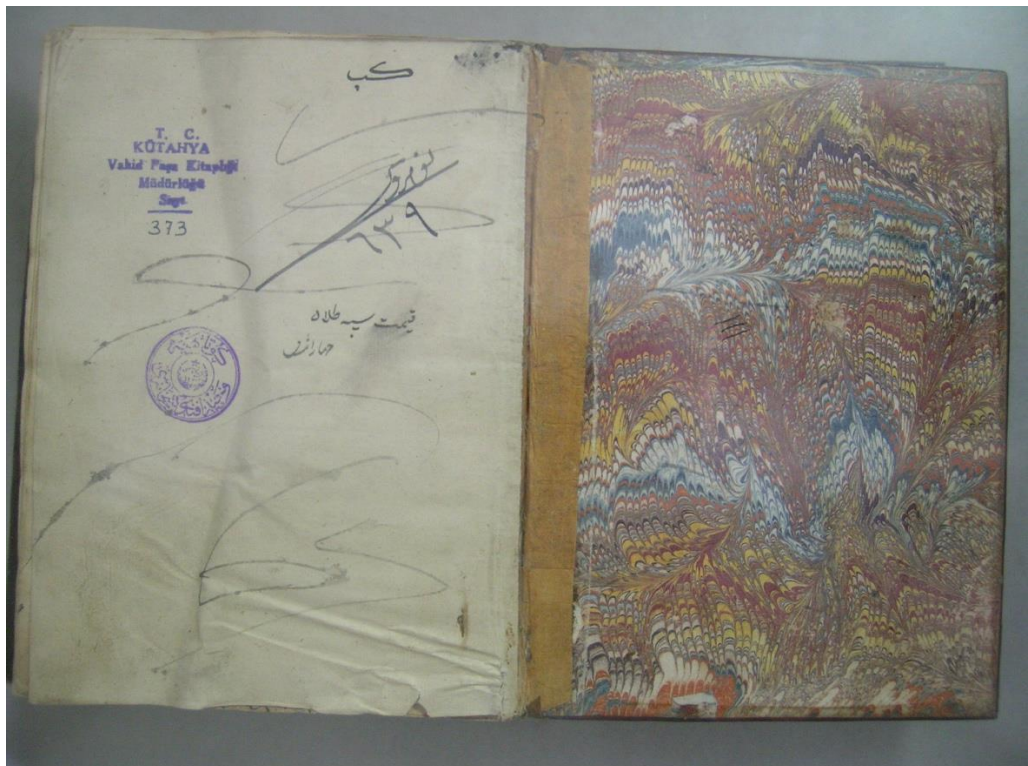
Fotoğraf No. 39.5

Fotoğraf No. 39.6

Fotoğraf No.40

Fotoğraf No.41

Fotoğraf No.42

Fotoğraf No.43

Fotoğraf No.44

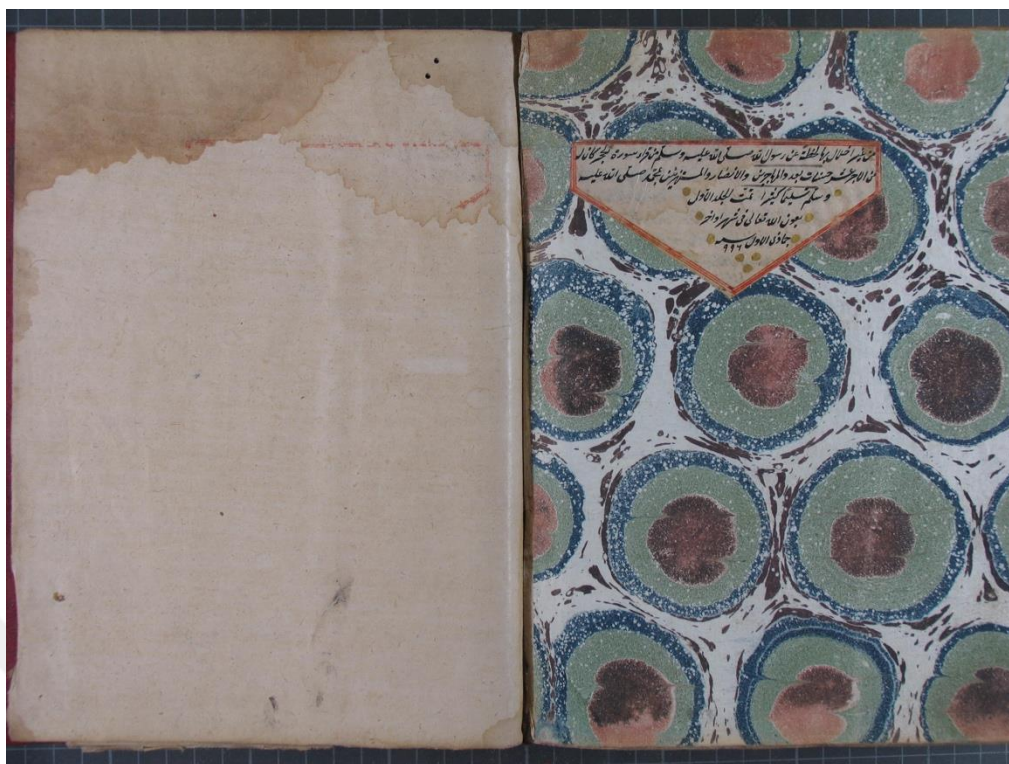
Fotoğraf No.45

Fotoğraf No.46

Fotoğraf No.47

Fotoğraf No.48

Fotoğraf No.48.1

Fotoğraf No.49

Fotoğraf No.50

Fotoğraf No.51

Fotoğraf No.52

Fotoğraf No.53

Fotoğraf No.54

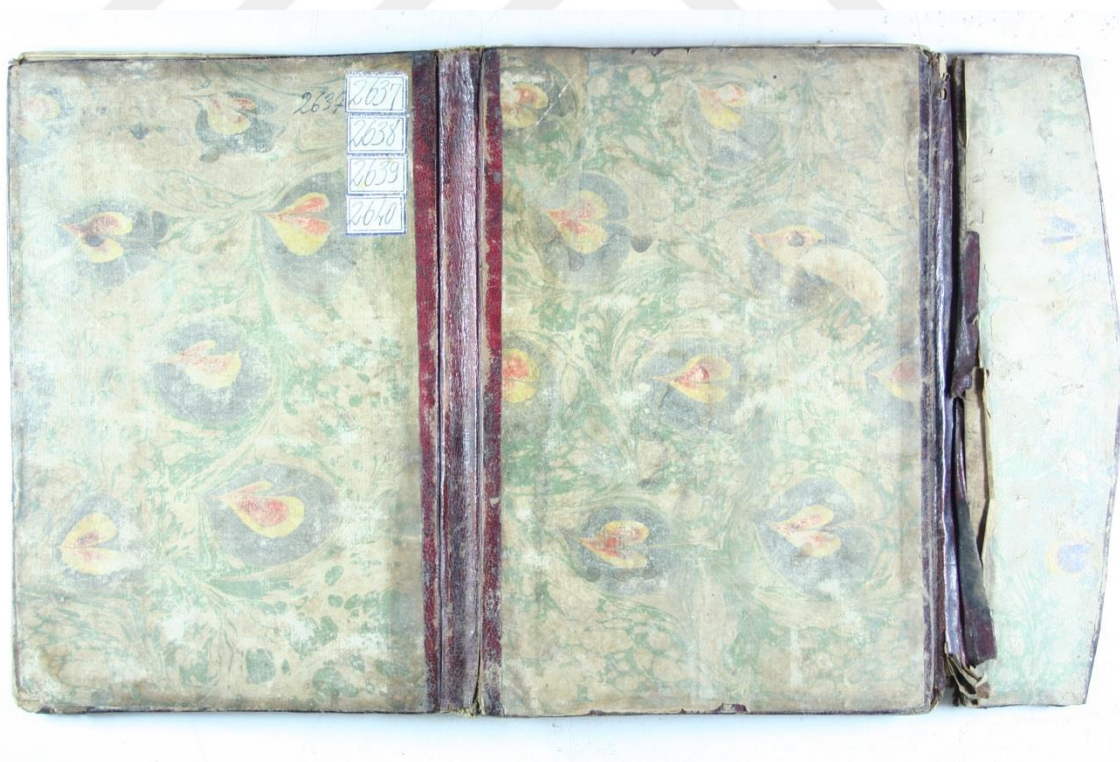
Fotoğraf No.55

Fotoğraf No.56

Fotoğraf No.57

Fotoğraf No.58

Fotoğraf No.59

Fotoğraf No.60

Fotoğraf No.61

Fotoğraf No.62

Fotoğraf No.63

Fotoğraf No.64

Fotoğraf No.65

Fotoğraf No.66

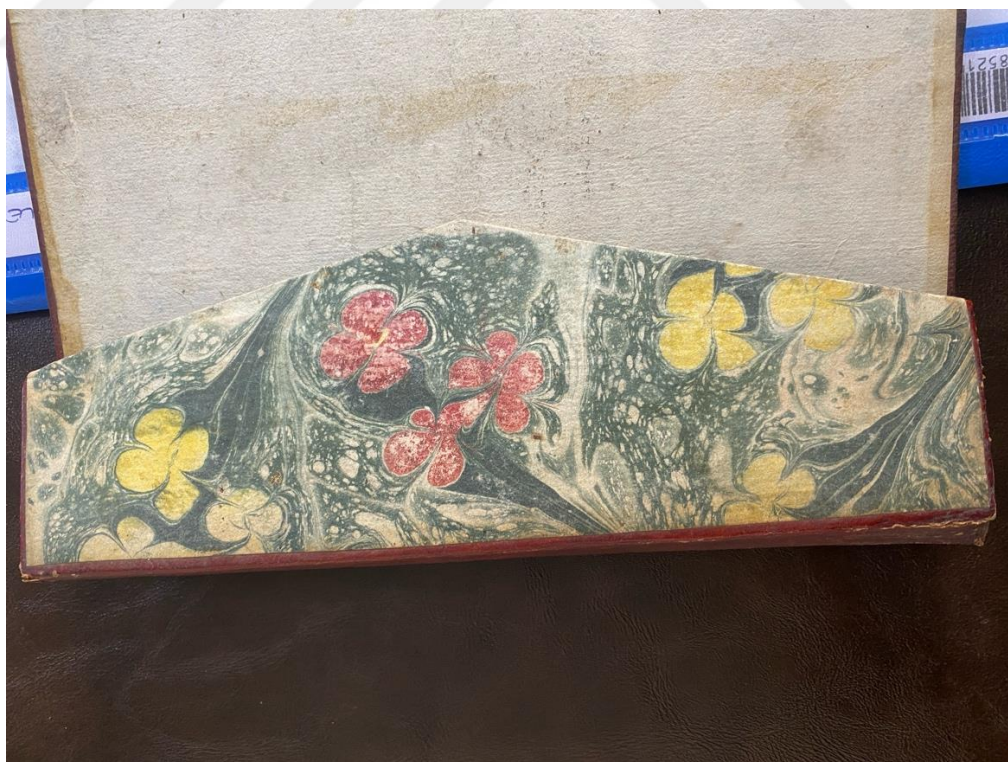
Fotoğraf No.67

Fotoğraf No.68

Fotoğraf No.68.1

Fotoğraf No.68.2

Fotoğraf No.69

Fotoğraf No.70

Fotoğraf No.71

Fotoğraf No.72